

UKULI

Julkaisija:

Turun Lintutieteellinen
Yhdistys r.y.
PL 67, 20101 Turku 10

Toimitus:

Juhani Toukola (päätoim.)
Kurjenkaivonkenta 5 A 16
20500 Turku 50, p. 16 630

Antti Karlin (tilaukset)
Hämeenkatu 2 B 26
20500 Turku 50, p. 23 385

Timo Vuorisalo
Rätiälänkatu 18 as. 3
20840 Turku 84, p. 356436

Ukuli ilmestyy neljänä nume-
rona vuodessa. Lehti sisäl-
tyy yhdistyksen jäsenmak-
suun. Ulkopuolisille tilaus-
maksu vuodelle 1981 on 25mk,
joka maksetaan postisiirto-
tilille TU 5138 66-3. Irto-
numeroita saa kokouksissa ja
Tapani Missoselta, os. Yo-ky-
lä 23 A 3, 20510 Turku 51.

Ilmoitushinnat:
1/1s. 200mk, 1/2 120mk
1/4 75mk

Painopaikka:
Turun Yliopiston Offset-
paino, Turku 1981

SISÄLTÖ:

	sivu
Pätkis	1
Jouko Hakala: TLY:n alueen talvilintulaskennat 1980/81	2
Seppo Pekkala: Kana- ja var- pushaukan pesinnästä Varai- nais-Suomessa 1980	10
Vesa Multala: Lapasotka, vuoden 1978 projektilaji ...	12
Antti Karlin & Rauno Laine: Kesäkatsaus 1980	18
Timo Vuorisalo: Strutsin haukottelusta	25
Esa Lehikoinen: Rengastus Turun seudulla vuosina 1974- 1979	27
Antti Karlin & Risto Lemme- tyinen: VARIKSEN MUNIEN YM- PÄRISTÖMYRKKYPITOISUUKSIEN Lounais-Suomen sisämaassa ja ulkosaaristossa	36
Saarella sattunutta II	39
Juhana Piha: Y8laulajat 1980	42
TLY:n toimintakertomus vuo- delta 1980	48
Kansikuva: Mustapyrstökuiri, kuvannut Rolf Karlson	
Kuvat: Hannu Lahtonen (38,51), Anneli Lehtinen (35).	

UKULI

2/1981

PÄTKIS

Kevät on leppoisaalla mallilla kun tätä nakutan. Lähimaastot täällä Turussa ovat tarjonneet kevään mittaan paljon mukavaa katseltavaa. Pois se meistä kaikista, että olisimme joitakin pinnallisia pinnan-metsästäjiä, mutta myöntää täytyy jo lintutieteellisen lehden pää-toimittajankin, että mukava on katsella joskus sellaisiakin lintu-ja, joita harvemmin näkee, tutustua niiden tuntomerkkeihin ja mää-ritysperusteisiin, nautiskella koreavärisistä vierailijoista. Ja onhan sekin kivaa, jos vuoden mittaan näkee paljon erilaisia laje-ja. Voi, mitä kaikkea olemmekaan nähneet, kun tämä lehti ulostuu painokoneista. Ei saa unohtaa, että tavallisetkin lajit rikastut-tavat elämäämme; veikeä lintu se on pensasaidan varpunenkin, enkä usko kovasti erehtyvänä, jos otaksun, että monet meistä seuraavat mieluummin joviaalin varpusen käyttäytymispiirteitä kuin ryntäävät - ehkä jopa usean kilometrin päähän - katsoakseen yksitotista si-ninärheä.

Tämä Ukuli tarjoaa tukevaa tekstiä: löytyy faktaa strutsin haukot-telukäyttäytymisestä variksenmunan myrkkypitoisuuksiin. Kauan kai-vattu rengastusta käsittelevä juttu saatiin vihdoinkin - kiitos kun-niajäsenemme. Jatkossa toivon mukaan tarjoaa lehti tekstiä rengas-löydöistä. Ajankohtaisuudellaan yllättää J.Hakalan selostus viime talven talvilintulaskennoista, ja kirjoittaja pohtii aihettaan vä-hän laajemminkin.

Kiitos Martti Soikkelille siitä, että hän Ympäristöviestin kakkos-numerossa tänä keväänä puuttui kysymykseen siitä, kannattaako enää ollenkaan elää tulevaisuudennäkymien ollessa niin synkät. Kirjoit-tus oli erittäin tervetullut piristämään mielialoja, joita yleensä luonnonsuojelusta keskusteltaessa rukataan pohjalukemiin: tuolla kohoo kuva nälänhädässä riutuvista lapsista, toisaalla näkyy ros-kaväki siirtävän sormiaan lähemmäs kolmannen ja lopullisen maail-mansodan herkkiä nappuloita, tuolla taas kärkeä liikakansoituksen ahdistava näky, toisaalla vaanii kuva luonnonvarojen loppumisesta, täydellisestä elinympäristön tuhoutumisesta. Itse istut keskel-lä, ja kuljit mihin tahansa, nuo kauhuvat sulkeutuvat ympärillesi, lähestyvät ja puristavat sinut yhä ahtaammalle. Ne nielevät toivot-tomuuteensa vielä siedettävän nykyisyyden, ja heikkohermoisimmilla rintaa polttaa riipaiseva haikeus kaiken kadottamisesta. Haikeus painaa kuin syksyn vihoviimeisen kapustarinnan etäinen huuto meren-lahdella; et näe lintua, mutta kuulet sen alakuloisen äänen loitto-nevan etelään pimeyden laskeutuessa kuolleen ruovikon päälle, teh-taampiippujen puskiessa keltaista savua marraskuun raskaaseen tunnel-maan, johon sinä, siivetön, olet sidottu. M. Soikkeli muistuttaa terveesti, ettei iloa elämästä saa kadottaa, vaikka ongelmat tiedos-taisikin. Hän myös kertoo, miksi meillä on kaiken kaikkiaan varsin hyvä elää täällä. Suosittelen luettavaksi vastapainona synkille uu-tisille.

teidän JTO

1980/81

JOUKO HAKALA

Valtakunnalliset talvilintulaskennat Suomessa alkoivat 25 vuotta sitten. Herätteen laskennalle antoi vanha pohjoisamerikkalainen luonnonsuojeluväen traditio, joka siellä tunnetaan joululintulaskennan nimellä. Se syntyi viime vuosisadan vaihteessa luonnonsuojeluhenkisten lintuharrastajien aloitteesta vastapainoksi metsästäjien ns. joulumetsästykselle, jolloin metsästäjät jonakin joulun ja uuden vuoden välipäivänä keskittyivät riistan kannalta vahingollisina pidettyjen petojen hävittämiseen. Joululintulaskennassa noudatettiin osittain samoja sääntöjä: sopivana pyhien välipäivänä lintujen ystävät sonnustautuivat pikku ryhmissä retkelle ja laskivat kaikki tuon päivän aikana havaitsemansa linnut.

Suomen laskennassa on pyritty säilyttämään alkuperäisen joululaskennan vapaa retkeilyhenki, mutta toisaalta luomaan sille riittävän kiinteät ja vakioidut muodot, niin että sen tuloksilla on tieteellistäkin arvoa. Laskenta suoritettiin Helsingin yliopiston organisoimana aluksi vain joulun ja loppiaisien välisenä aikana jonakin sääsuhteiltaan sopivana päivänä. Laskennat alkoivat tri Jukka Koskimiehen käynnistämänä.

Talvesta 1965/66 alkaen ainakin osa joululaskentaan osallistuneista on suorittanut reitillään uusintalaskennan (kevätlaskenta) helmimaaliskuun vaihteessa. Tavoitteena oli mm. koettaa selvittää lintujen selviytymistä talven kourista. Talvesta 1977/78 alkaen laskentoja on vielä täydennetty ns. syyslaskennalla, jolla pyritään täydentämään tietoja invaasio- ja kiertolaislajeista. Laskentoihin osallistuminen riippuu laskijan/laskentaryhmän innostuksesta ja useilla reiteillä lasketaan edelleen vain joululinnut.

Reittien lukumäärä koko maassa on jotakuinkin vakiintunut joululaskennoissa 600:n ja syys- sekä kevätlaskennoissa 400:n tienoille. Aineiston mahtavuutta kuvastaa se, että pelkästään joululaskennoissa 1960/61 - 1980/81 on kerätty tiedot yli 11 000 reitiltä ja yli 120 000 reittikilometriltä (MUNNE 1981).

Laskentojen tavoitteena on ollut lähinnä yleiskuvan saaminen linnuston talviaikaisesta koostumuksesta ja siinä tapahtuvista muutoksista talven ja vuosien mittaan. Munnen (1981) mukaan aineisto soveltuu kuitenkin parhaiten lintukannoissa eri vuosien välillä havaittavien runsausvaihteluiden tarkasteluun suhteellisen laajojen alueiden osalta sekä toisaalta eri lajien talviaikaisen levinneisyyden selvittelyyn. Luotettavimmat tulokset saataneen yleisistä, helposti tunnettavista lajeista - mikä onkin ollut laskentojen tarkoitus.

Valtakunnallisten laskentojen tuloksista oli aiemmin yhteenvetoja Lintumies-lehden palstoilla, mutta nykyisin pääasiassa Ornis Fennica -sa. Tämä on mielestäni epäkohta. Yhteenvetoja tulisi säännöllisesti saada kenttäväen yleisimmin lukemiin ja lintuharrastelijoille tarkoitettuihin lehtiin, mikäli motivointi laskentoihin halutaan säilyttää.

Paikallisella tasolla laskentojen tuloksia on jo pitkään käsitelty yhdistysten omissa julkaisuissa. Koska TLY:n alueelta laskentatietoja

ei tietääkseni ole toistaiseksi kerätty, asetin tavoitteeksi TLY:n alueen laskentojen nykytilanteen selvittämisen sekä samalla viime talven joulu- ja kevätlaskentojen tulosten suppean tarkastelun. Kiitos tri Lasse Sammaliston sain käyttööni kopiot viime talven laskentalomakkeista, jolloin tämä katsaus valmistui näinkin tuoreeltaan talven päätteeksi. Tulevina vuosina - mikäli laskentojen tulosten esittämistä Ukulin palstoilla pidetään aiheellisenä - on syytä harkita laskentojen tulosten ja talvilintulomakkeiden annin yhteistä käsittelyä. Noin 30-40 vakioreitin tulokset helpottaisivat varmaan talvikatsauksen laatimista erityisesti yleisten lajien osalta.

TLY:n alueen talvilintulaskentojen reittien määrä ja sijoittuminen talvina 1973/74 ja 1980/81 on esitetty taulukossa 1 ja kartassa. Laskennat ovat keskittyneet Turun - Rymättylän alueelle sekä Salon ja Uudenkaupungin seudulle. Laskettujen reittien ja reittikilometriä määrä on seitsemässä vuodessa vähentynyt hämmästyttävästi ja samalla on laskentojen piirissä oleva alue supistunut. Turussa esimerkiksi on reittien määrä vähentynyt 65% ja reittikilometriä määrä 59%! Kuten ne, jotka ovat aloittaneet harrastuksensa vuosisadan puolivälin tietämissä, muistanevat, laskettiin 1950-luvun lopulla Fritzénin johdolla Turun kaupungin talvilinnut hyvinkin tarkkaan ja nykyisin ei varsinaisella kaupunkialueella ole yhtään reittiä! Myös ns. erämaareittejä on vain muutama, mikä ilmenee taulukosta 2, jossa on yritetty selvittää nykyisten reittien luonne ja laskentatavat laskentakaavakkeista saatavien - tosin melko puutteellisten tietojen perusteella. Olisikin toivottavaa, että alueelle perustettaisiin uusia puuteita kaupunki- ja erämaareittejä.

Nykyinen keskimääräinen laskentareitti TLY:n alueella on 11 km:n pituinen ja biotoopiltaan kyläasutusta, johon kuuluu harvaa kyläasutusta, viljelyksiä, pikku metsikköjä jne. tai kyläasutusta sekä syrjäseutua, jolloin reitti on osaksi erämaaluontoista. Usein reitit ovat eri tyyppien yhdistelmiä, jolloin biotooppikohtainen tarkastelu on erittäin hankalaa. Reitti kulkee yleensä paikoin vesistön vartta ja reitillä on säännöllisesti lintulautoja ja/tai ruokintapaikkoja (näitä ei ole määritelty lomakkeilla). Ruokintapaisteiden määrä ei ilmene lomakkeista. Laskentaan osallistuu yleensä kaksi henkilöä. Laskenta tapahtuu jalkaisin (joskus lopputalvella suksin) ja siihen käytetään aikaa viitisen tuntia aamuhämäristä alkaen. Reiteistä 2/3 lasketaan sekä jouluna että keväällä. Syyslaskentoja ei tässä yhteydessä tarkastella.

Viime talven laskentapäivien sää oli yleensä melko leppoisa. Joululaskentojen aikana lämpötila oli yleensä 0 - -4°C (vaihtelu +2 - -8) ja tuuli 0 - 2Bf. Lumipeite oli korkeintaan 10cm:n paksuinen. Vesistöt olivat monen reitin varrella ainakin osaksi sulina. Kevätlaskennan lämpötila vaihteli laskennan aikana keskim. välillä -11 - -4°C (vaihtelu 0 - -16°C), tuuli oli keskim. 2Bf. (vaihtelu 0 - 6Bf.) ja lumipeite 20-30cm. Vesistöt olivat pääosin jäässä. Lumipeite oli keskimääräistä paksumpi ja lämpötilat suurin piirtein normaaleja tammii-helmikuussa. Tammikuun keskilämpötila Turun seudulla oli -4°C (min. -24.6°C) ja helmikuun keskilämpö -6°C.

Joululaskentojen tulokset on esitetty taulukossa 3. Kaikilla 30 reitillä havaittiin talitiainen (11% havaituista yksilöistä) ja varpuunen (10%), jotka siis olivat "varmimmat" lajit. 27-29 reitillä havaittiin keltasirkku (31%), varis (10%), punatulkku (4%), hippiäinen (3%), harakka (3%), sintiäinen (3%) ja hömötiäinen (3%).

Runsaslukuisia, mutta vain noin kolmanneksella reiteistä tavattuja, vain tietyillä biotoopeilla esiintyviä, olivat kesykyyhky (8%), isokoskelo (3%) ja harmaalokki (2%). Tavanomaisista tai melko säännöllisistä talvilajeista puuttuivat tai olivat hyvin vähissä mm. käpy- ja pikkutikka, rastaat, pyrstötiainen, urpiainen ja käpylinnut (vähissä jo toista talvea).

Vihoviimeiseksi taulukossa 4 on verrattuna joululaskentojen tuloksia samoilla reiteillä suoritettujen uusintalaskentojen tuloksiin.

Vesistöjen jäätyminen näkyy vesilintujen ja lокkien vähenemisenä tai puuttumisena kevatlaskennassa. Sinisorsat lienevät puolestaan keräntyneet ruokintapaikoille. Yleisesti ottaen olivat joulu- ja uusintalaskennassa havaittujen yksilömäärien erot muuten yllättävänkin vähäisiä. Joululaskentaan verrattuna selvästi vähemmän havaittiin uusintalaskennassa hippiaisiä, punatulkkuja (salmonella?) ja keltasirkkuja. Mielenkiintoista ehkä on, että Salon suunnan reiteillä punatulkkujen ja keltasirkkujen väheneminen näyttää olleen pienempää kuin Turun suunnan reiteillä. Tässä olisi epidemiologille töitä!

Havaittujen yksilömäärien eroista on vaikea tehdä päätelmiä talvi-kuolleisuudesta, vaikka näin usein pyritäänkin tekemään. Jatkuuhan talvi usein vielä pitkään kevatlaskennan jälkeen ja ennen kaikkea lintujen havaittavuudessa joulu- ja uusintalaskentojen aikaan mahdollisesti olevia eroja ei ole kunnolla testattu.

Lintujen siirtyily ja mahdollinen muutto talven aikana tuo lisävaikeutensa tulosten tulkintaan. Kaksikerran reitillämme esimerkiksi huonosti hoidetut riistan ruokintapaikat ja ruoan loppuminen osaltaan vaikuttivat keltasirkkujen määrän suureen vähenemiseen. Yhdistys voisikin ehkä olla yhteistyössä metsästysseurojen kanssa säännöllisen talviruokinnan varmistamiseksi.

Toivon vielä yhteenvedoja tai laskentatuloksia sellaisilta reiteiltä, joita on jo vuosia laskettu suuremmitta katkoitta. Yrittäisin niistä jonkinlaisen yhteenvedon laatimista. Kiitos teille, jotka jo olette lähettäneet tuloksia!

Pyydän vielä niitä, jotka ovat lopettaneet talvilintulaskennan, ilmoittamaan tiedot reitistään sekä vanhoista tuloksistaan havaintotomikunnalle. Jokuhan saattaa olla kiinnostunut laskennan jatkamisesta tällaisella vanhalla reitillä. Kokonaan uuden reitin haluava voi ottaa yhteyttä tri Lasse Sammalistoon Helsingin Yliopiston eläinmuseoon, os. P. Rautatiekatu 13, 00100 Helsinki 10. Tulosten käsittelyn kannalta saattaisi olla mielekästä pyrkiä yhdenmukaiseen biotooppiin tai jakaa reitti kahteen tai useampaan tyybiltään yhdenmukaiseen osaan ja käsitellä niitä omia reitteinä. Oman laskennan tulosten käsittelykin voi tällöin tulla mielenkiintoisemmaksi. Laskennan yhteydessä on syytä merkitä muistiin reitillä mahdollisesti tapahtuvat muutokset (esim asutuksen muutokset) sekä piha- ja riistanruokintapaikkojen määrät.

Kirjallisuutta

- Koskimies, J. 1966 Kymmenen vuotta talvilintulaskentaa. - Suomen Luonto 25 (3): 77-80.
- Munne, P. 1981 Suomen talvilintulaskenta-aineisto ja sen käyttömahdollisuudet; esimerkkilajeina tiaiset. Esitelmä Suomen talvilinnusto ja sen ekologia -symposiossa Oulussa 28.3.1981.

Taulukko 1. TLY:n alueen talvilintulaskentareittien määrä (n) ja kilometrit kunnittain talvella 1973/74 ja 1980/81.

Kunta	73/74		80/81		Kunta	73/74		80/81	
	n	km	n	km		n	km	n	km
Halikko	-	-	1	10	Paimio	1	6	1	6
Kaarina	2	22	2	22	Parainen	4	35	-	-
Karinainen	3	32	-	-	Perniö	3	18	1	13
Kemiö	1	10	-	-	Pyhärinta	-	-	1	5
Kisko	1	9	-	-	Pöytyä	1	15	-	-
Koski tl	1	20	1	9	Raisio	4	48	-	-
Kustavi	2	24	-	-	Rusko	1	9	-	-
Laitila	1	8	-	-	Rymättylä	4	47	5	59
Lemu	1	23	1	6	Salo	4	47	3	40
Masku	1	13	-	-	Sauvo	2	16	-	-
Merimasku	1	12	2	27	Suomusjärvi	1	15	-	-
Muurla	2	17	-	-	Turku	11	111	4	45
Mynämäki	1	20	1	11	Uusikaupunki	7	82	2	21
Naantali	4	56	3	44	Velkua	2	20	-	-
Nauvo	1	16	1	50 ^{*)}	Yläne	2	29	-	-
Nousiainen	-	-	2	25					
					Yhteensä ^{*)}	69	780	30	343

^{*)}Nauvon merireittiä (80/81) ei ole huomioitu summassa.

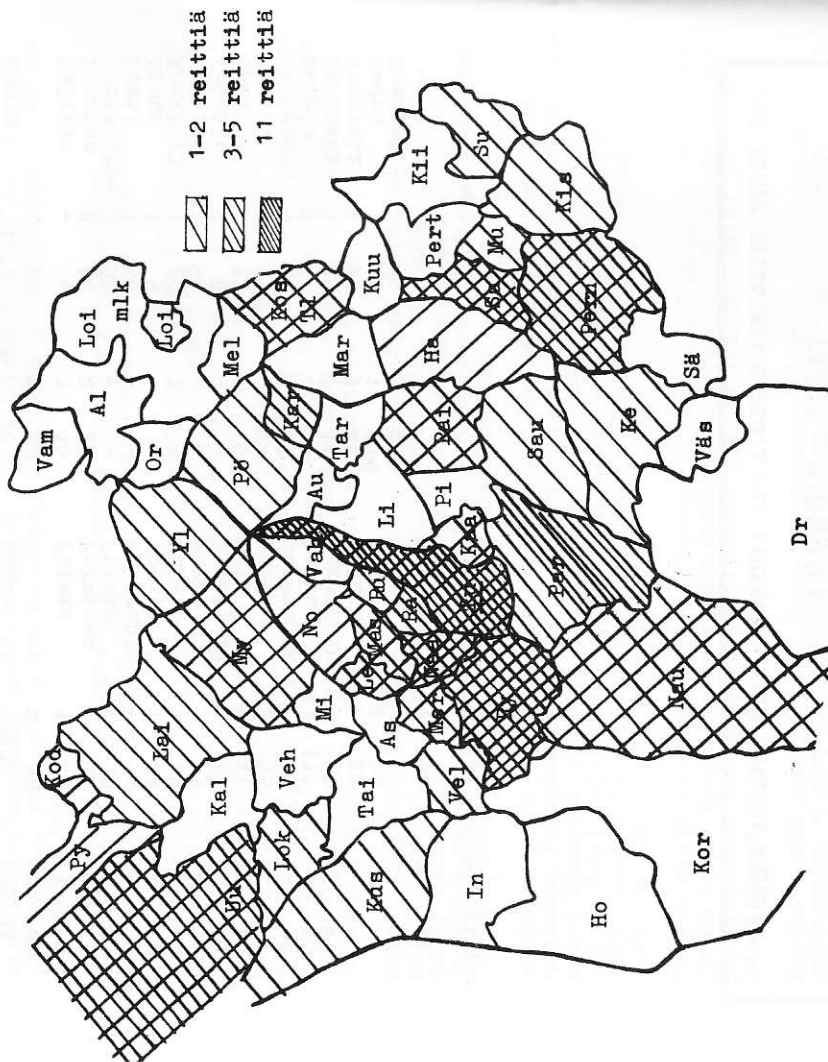
JOS ETSIT EDULLISIA TAULUJA TAI KEHYKSIÄ, NIIN POIKKEA KAYMÄÄN

TAIDE-SIRUSSA

OSOITTEEMME ON KÄSTITYÖLÄISKATU 1, PUHELIN 333 176.

AVOINNA ARKISIN 10 - 17, LAUANTAISIN 9 - 13

Kartta, TLY:n alueen talvilintulaskentakunnat ja kunnittaiset laskentareittimäärät talvella 1972/73 ja talvella 1980/81

Taulukko 2. (seuraava sivu) TLY:n alueen talvilintulaskentareitit talvella 1980/81.

Selityksiä: Nauvon reitti on pääasiassa merireitti, eikä se ole mukana keskiarvoissa.

- 1) Biotooppi: 1=taaja-asutus (1kpl), 2=kyläasutus (10), 3=1&2 (5), 4=syrjäseutu (1), 6=2&4 (10), 7=1&2&4 (4).
- 2) Vesistöt: 1=meren rantaa (15), 2=järven rantaa (1), 3=joen vartta (6), 4=1&2&3 (6), 5=ei vesien vartta (3).
- 3) Reitti kuljettu: 1=jalkaisin, 2=suksin, 3=muuten
- 4) Reitin varrella on: 1=ruokintapaikka, 2=ruokintapaikkoja, 3=lintulautoja, 4=ei kumpikaan
- 5) Reitin varrella: 1=vesistöt sulat, 2=rannat/lahdet jäässä, 3=vesistöt jäässä, mutta sulapaikkoja, 4=vesistöt kokonaan jäässä.

Ryhmänjohtaja	Laskentakunta, reitin nimi	km	biot. ¹⁾	ves. ²⁾	lask. joul/kev	henk luku	lask aika	kulku tapa ³⁾	ruok ⁴⁾ paik	Jää-peite ⁵⁾
Jouko Hakala	Turku, Kakskerranjärvi	17	2	1	x / x	3/4	7/7	1/1	3/3	1/4
Raimo Heimorinta	Turku, Rauvolanlahti	7	2	1	x / -	2	4	1	1	3
Erkki Hellman	Rym., Röödlä/Brunnila	10	6	1	x / x	1/1	4/4	1/2	3/3	2/4
Erkki Hellman	Koski tl., Koivukylä	9	2	5	x / -	1	3	1	3	4
Hannu Jaatinen	U:ki, Ahmasvesi	11	7	2	x / -	4	8	1	1	4
Esko Joutsamo	Paimio, Vista	6	6	5	x / -	1	3	1	1	4
Hannu Kormanen	Turku, Pansio	12	2	4	- / x	2	6	1	4	3
Tapio Lammes	M-masku, Sannainen	14	6	4	x / x	2/1	6/7	1/1	3/3	2/4
Tapio Lammes	Nousiainen, Palo	13	6	3	x / x	1/1	6/7	1/1	3/3	4/4
Raimo Lehtonen	Kaarina, Ala-Lemu	10	2	1	x / x	2/1	5/6	1/2	2/2	3/3
Matti Lempiäinen	Halikko	10	3	4	x / -	1	6	1	2	4
Vesa Multala	M-masku, Taatt.-Sann.	13	6	4	x / -	1	7	1	3	4
Timo Nurmi	Rym., Röödlä, Aatila	6	2	1	x / x	1/1	5/5	1/1	3/3	2/3
Antero Peijonen	Perniö, Ylikulma-Koski	13	2	3	x / x	2/2	2/2	1/2	3/3	2/3
Veijo Peltola	Kaarina, Empo-Vuolahti	12	7	1	x / x	2/3	4/4	1/2	3/3	3/3
Veikko Rinne	Nousiainen, Alakylä	12	6	3	x / x	3/1	7/6	1/1	3/3	3/3
Veikko Rinne	Mynämäki, Parsila-kesk.	11	7	3	x / x	2/3	6/7	1/1	3/3	3/3
Lennart Saari	Rym., Aasla-Ylikylä	20	6	4	x / x	1/1	6/7	1/1	3/3	2/4
Markku Saarinen	Lemu, kk.-Monnoinen	6	7	1	x / x	2/1	4/4	1/1	3/3	4/4
Jukka Saario	Naant., Etelä-Luonn.maa	12	2	1	x / x	4/1	5/6	1/2	1/1	2/4
Risto Saranto	Nauvo, Prosvik-Borstö	50	4	1	x / x	4	6	3	3	1
Risto Saranto	Naantali, satama	15	3	1	x / x	2/3	5/6	1/1	2/2	1/3
Arto Stenroos	U:ki, Pitkäluoto-Arvas-salo	10	2	1	x / -	3	4	1	3	3
Mikko Tamminen	Turku, Perno	9	3	5	x / -	1	4	1	1	3
Arvi Uotila	Rym., Heinäinen	10	6	1	x / -	2/2	5/5	1/2	3/3	2/4
Juhani Vainio	Naantali, Käkölä	17	2	1	x / -	3	6	1	2	2
Jaakko Wessman	Rym., Riainen	13	6	4	x / x	1/1	4/3	1/2	3/3	4/4
Ari Vienenon	Salo, Sirkkula	13	3	3	x / x	2/2	5/6	1/1	3/3	3/4
Ari Vienenon	Salo, Halikonlahti	11	3	1	x / x	3/3	5/5	1/1	1/1	4/4
Ari Vienenon	Salo, Keskusta	16	1	3	x / x	2/2	5/6	1/1	3/3	3/4
Hannu Virtanen	Pyhäranta, Nihtiö-Luodonn.	5	6	1	x / x	1/1	2/2	1/1	1/1	1/4
	x	11				2/2	5/5			

Taulukko 3. TLY:n alueella 25.12.1980 - 11.1.1981 suoritettujen joululintulaskentojen tuloksia 30 laskentareitiltä. Reittikilometrejä: biot. 1-3 175km, biot. 6-7 156km, biot. 4 50km. Biot. 1-3 15 reittiä, 6-7 14 ja 4 1 reitti.

Laji	yks./100km biotooppi			yht.	havaintoreittejä, joilla laji havaittu, biotoopeittain			
	1-3	6-7	4 x)		1-3	6-7	4	yht.
sinisorsa	57	-	204	201	4	-	1	5
telkkä	5	1	6	13	2	1	1	4
isokoskelo	41	43	660	469	3	3	1	7
kanahaukka	3	2	-	9	3	3	-	6
varpushaukka	3	3	-	10	5	3	-	8
teeri	22	45	2	109	3	8	1	12
pyy	3	10	-	21	2	7	-	9
peltopyy	-	10	-	16	-	2	-	2
fasaani	123	10	-	230	9	3	-	12
kalalokki	23	2	34	60	2	1	1	4
harmaalokki ^{xx)}	101	21	302	361	5	4	1	10
merilokki	5	2	12	14	2	3	1	6
kesykyyhky	573	201	-	1315	5	3	-	8
harmaapäätikka	2	1	-	5	3	1	-	4
palokärki	3	4	-	13	4	6	-	10
käpytikka	3	9	-	20	3	5	-	8
korppi	-	10	6	19	-	8	1	9
varis	687	226	24	1566	14	12	1	27
naakka	51	58	-	180	6	4	-	10
harakka	89	193	-	457	15	14	-	29
närhi	49	31	-	134	11	10	-	21
talitiainen	609	490	44	1851	15	14	1	30
sinitiaainen	149	113	4	438	14	13	1	28
kuusitiainen	18	28	-	75	5	14	-	19
töyhtötiainen	42	74	-	190	11	14	-	25
hömötiainen	90	162	-	411	13	14	-	27
puukiipijä	13	18	-	51	10	9	-	19
mustarastas	1	1	-	2	1	1	-	2
räkättirastas	3	1	2	8	3	1	1	5
hippiäinen	135	178	-	513	14	14	-	28
lapinharakka	2	1	-	4	3	1	-	4
varpunen	580	404	14	1652	15	14	1	30
viherpeippo	214	23	-	411	10	7	-	17
tikli	10	-	-	17	4	-	-	4
vihervarpunen	30	36	-	108	3	3	-	6
hemppo	3	1	-	6	2	1	-	3
urpiainen	3	3	-	9	2	2	-	4
punatulkku	262	149	-	693	15	14	-	29
pikkukäpylintu	1	3	-	5	1	1	-	2
keltasirkku	2017	950	-	5009	15	14	-	29
peippo	5	1	-	9	5	1	-	6

x) pääasiassa merireitti xx) kahden reitin tulokset yhdistetty

Vain yhdellä reitillä havaitut lajit: Biot. 1-3: ampuhaukka 2, turkin-
kyyhky 12, varpuspöllö 1, tunturikiuru 1, mustavaris 1, pähkinänakkeli
1, koskikara 5, vuorihemppo 12, Loxia sp. 2, pulmunen 12, nokikana 6.
Biot. 6-7: naurulokki 1 ja pajusirkku 1. Biot. 4: Gavia sp. 2, meri-
metso 1, joutsen 2, kyhmyjoutsen 15, Cygnus sp. 19, haapana 1, Aythya
sp. 1, allis 3, haahka 13, pilkkasiipi 1, tukkakoskelo 20, vesilintu
sp. 32, riskilä 21, kottarainen 2 ja Carduelis sp. 40.

Taulukko 4. Talven 1980/81 TLY:n alueen 20 laskentareitin joululas-
kennan tulokset (J) verrattuna samoilla reiteillä
22.2. - 7.3. suoritettujen kevätlaskentojen tuloksiin
(K). Yhteensä 239km.

Laji	yks/100km		ero %	Laji	yks/100km		ero %
	J	K			J	K	
kyhmyjoutsen	-	4		talitiainen	543	502	- 8
sinisorsa	23	60	+160	sinitiaainen	147	143	
telkkä	1	-		kuusitiainen	27	25	
isokoskelo	58	32	- 45	töyhtötiainen	59	64	
kanahaukka	3	2		hömötiainen	130	119	
varpushaukka	3	3		puukiipijä	19	16	
teeri	31	19	- 39	koskikara	2	1	
pyy	8	3		mustarastas	-	1	
peltopyy	7	-		räkättirastas	2	-	
fasaani	43	16		hippiäinen	160	80	- 50
nokikana	3	3		tilhi	-	9	
kalalokki	17	-		lapinharakka	1	-	
harmaalokki	88	-		varpunen	561	685	+ 22
merilokki	5	-		viherpeippo	113	116	
kesykyyhky	453	390	- 14	tikli	7	-	
turkinkyyhky	5	1		vihervarpunen	45	8	
harmaapäätikka	2	3		hemppo	2	-	
palokärki	4	4		vuorihemppo	5	1	
käpytikka	5	3		urpiainen	2	-	
korppi	5	6		punatulkku	209	36	- 83
varis	413	353	- 15	pikkukäpylintu	-	1	
naakka	53	86	+ 61	peippo	3	3	
harakka	138	113	- 18	keltasirkku	1487	770	- 48
närhi	36	28	- 22				
				yhteensä	4928	3709	

Lajit, joita nähtiin vain yksi yksilö joului- ja/tai kevätlaskennassa:

Joululaskenta: naurulokki, varpuspöllö, tunturikiuru, mustavaris, mus-
tarastas, pikkukäpylintu ja pajusirkku.

Kevätlaskenta: telkkä, uuttukyyhky, pohjantikka, urpiainen, isokäpy-
lintu ja pajusirkku.

Joululaskennassa nähtiin yhteensä 50 eri lajia ja 11 788 yksilöä,
kevätlaskennassa 43 lajia ja 8866 yksilöä sekä joululaskennassa ja
kevätlaskennassa yhteensä 56 lajia ja 20 654 yksilöä.

KANA- JA VARPUSHAUKAN PESINNÄSTÄ

VARSINAIS-SUOMESSA 1980

SEPPÖ PEKKALA

Kanahaukkojen pesintätiedot kerättiin edellisen vuoden malliin TLY:n toiminta-alueelta. Lisäksi nyt kerättiin myös tiedot varpushaukkojen pesinnöistä. Tietoja antoivat yhteenvetoa varten S. Aspelund, J. Karhumäki, A., O-P. ja V-M. Karlin, T. Kesti, H. Laine, R. Lumio, S. Pekkala ja J. Wessman. Tietoja saatiin pääasiassa samoilta henkilöiltä ja samoilta alueilta kuin vuoden 1979 yhteenvetoa varten.

Kanahaukkojen pesintä

Kanahaukan pesintätulokset ovat oheisessa taulukossa. Pesintäkunnat on sijoitettu neljään ryhmään: saaristo (Nauvo, Korppoo, Rymättylä ja Askainen), Turun ympäristö, Salon länsipuoli (Karinainen, Marttila, Halikko ja Kuusjoki) ja Salon itäpuoli (Salo, Perniö, Pertteli, Kiikala ja Kisko). Asutulla reviirillä on tarkoitettu haukan elinpiiriä, josta on löytynyt vähintään koristeltu pesä. Taulukkoon on merkitty sulkeisiin vastaavat tiedot vuodelta 1979.

	saaristo	Turun ymp.	Salon länsipuoli	Salon itäpuoli	yhteensä
asuttuja reviirejä	18 (11)	3 (2)	7 (8)	22 (22)	50 (43)
todettuja pesintöjä	16 (10)	1 (2)	5 (5)	16 (18)	38 (35)
epönnistuneita pesintöjä	3 (1)	- (-)	- (1)	3 (4)	6 (6)
onnistuneita pesintöjä	13 (9)	1 (2)	5 (4)	13 (14)	32 (29)
keskim. muna- luku/pesäotos	3 (1)				
keskim. poikas- luku/pesäotos	2.5/13 (2.6/9)	3/1 (3.5/2)	3.1/18 (3/18)		2.9/32 (2.9/29)
rengastusikäi- siä poikas- yhteensä	33(23)	3 (7)	56 (54)		92 (84)

Asutuiksi todettujen kanahaukkojen reviirien määrä oli hieman suurempi kuin 1979, samoin todettujen pesintöjen ja onnistuneiden pesintöjen määrä. Pesinnöistä epäonnistui yhtä suuri osuus kuin 1979 eli 15-20%. Epäonnistumisten syyt jäivät epäselviksi. Rengastusikäisiä poikas-
luku todettiin 92 eli 8 enemmän kuin 1979. Keskimääräinen poikas-
luku todettua pesintää kohti koko alueella oli 2.9 kuten myös 1979. Keskimääräinen poikasluku asuttua reviiriä kohti oli 1.85 kun se 1979 oli 1.95.

Kanahaukan pesintätulos 1980 oli ilmeisesti tyydyttävän hyvä kuten edellisenäkin vuonna. Aktiivinen seuranta keskittyi kuitenkin saatujen tietojen perusteella muutamaan saaristokuntaan (Aspelundin, Lumion ja

Pekalan retkeilyalue), Salon ympäristöön (Karhumäen retkeilyalue) sekä Marttilaan ja Karinaisiin (Karlinien ja Kestin retkeilyalue). Innokkaille haukkaornitologeille tuntuu näin ollen löytyvän reviiriä yllin kyllin.

Varpushaukkojen pesintä

Tuloksista päätellen varpushaukan esiintymiseen TLY:n toiminta-alueella on paneutunut vain Seppo Aspelund alueenaan Nauvon pääsaaret. Hänen lisäksi vain Jaakko Wessman totesi yhden pesinnän Rymättylässä. Asuttuja reviirejä löydettiin kaikkiaan seitsemän, joista kuudessa oli pesintä. Ilmeisesti jonkin eläimen aiheuttamia pesinnän epäonnistumisia oli kaksi, joten onnistuneita pesintöjä oli neljä. Kolmen pesän otoksen keskimääräinen munaluku oli 5.7. Rengastusikäisiä poikas-
luku oli vähintään 12 (kolme pesää).

RETKELLE

PARTIOKAUPAN
KAUTTA

Kaikkia tuotteitamme voit tilata
myös postitse

Retkeilyn asiantuntija

PARTIO VARUSTE

SIRKKALANKATU 27 TURKU 70 PUH. 921-18 717

- makuupussit
- retkipatjat
- rinkat ja -reput
- vaellustekot ja laavut
- retkikokitimet ja -kattilat
- valmiit retkikuovent

LAPASOTKA , VUODEN 1978 PROJEKTILAJI

VESA MULTALA

Lapasotka oli eräs havaintotoimikunnan asettamista projektilajeista vuonna 1978. Havaintoja kerättiin vuosilta 1970-78. Seuraavat henkilöt ilmoittivat lapasotkahavaintojaan (sulkeissa havaintojen määrä):

Esko Gustafsson (18), Heikki Karhu (18), Rolf Karlson (18), Hannu Kormano (5), Vesa Multala (1), Veiho Peltola (10), Lennart Saari (10), Jukka Saario (8), Risto Saranto (5), Asko Suoranta (7), Esko Tarponen (2), Olli Tenovuo (9), Rauno Tenovuo (11), Jaakko Wessman (1).

Kiitokset heille kaikille, erityisesti Risto Sarannelle!

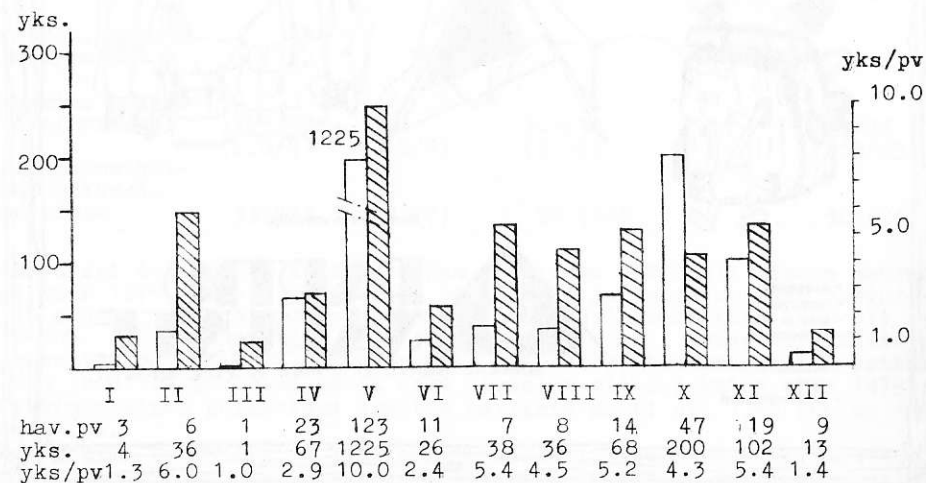
Havaintoja on kerätty myös TLY:n arkistokorteilta ja vuodenaikaiskaavakkeilta. Esko Gustafsson luovutti ATLAS-tiedot TLY:n alueelta ja Esa Lehikoinen yhteenvetoon Jurmon lintuasemalomakkeista (havainnot viiden päivän jaksoissa lukuunottamatta vuotta 1978, jolta päivittäiset tiedot).

Tässä katsauksessa keskitytään TLY:n alueen (katso karttaa, kuva 2.) havaintoihin, joiden tueksi esitetään tietoja lajin esiintymisestä myös muualla.

Taulukko 1. Lapasotkahavaintojen jakautuminen vuosittain 1970-78 TLY:n alueella.

vuosi	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978
kpl	28	12	18	26	22	27	46	38	38

Kuva 1. Lapasotkahavainnot ja yksilömäärät kuukausittain TLY:n alueella 1970-78. Viivoitetut pylväät ilmoittavat yksilömäärän jaettuna havaintopäivien lukumäärällä.

Diagrammin lukuarvot taulukkona kuvan alla.

Lapasotkahavaintojen jakautuminen kunnittain selviää oheisesta listasta. Alkuvuosi (1.1.-30.6.)/loppuvuosi (1.7.-31.12.). Havainnot ovat jaettavissa kolmeen alueryhmään:

1. Eteläinen saaristoalue. DR 4/0, HOU 3/0, KE 1/0, KOR 30/25, NAU 2/4, PAR 15/2, SA 1/0. Jurmon vaikutus näkyy selvästi, samoin havaintojen painottuminen alkuvuoteen.
2. Turun seutu. KAA 4/0, MER 1/0, NAA 1/5, RAI 1/6, RY 2/7, TU 8/30. Kukonpää (TU) on tämän alueen paras paikka, painottuminen loppuvuoteen on hyvin selvä.
3. Pohjoinen saaristoalue. IN 0/1, KUS 17/3, LOK 1/0, MIE 53/1, PY 8/0, TAI 1/1, UU 7/4. Mynälahden lepäilijämäärät ovat omaa luokkaansa, alkuvuoden havainnot vallitsevia. Luokittelemattomia ovat: KII 1/0, LAI 0/1, SA 1/0, YL 0/1. Keväistä alueittaista eroa ei ole esitetty missään, mutta havainnoista päätellen laji on keväisin ulkosaaristolaji. Syysmuuton aikaisista havainnoista valtaosa on rannikolta.

YLEISTÄ

Lapasotkan levinneisyysalue ulottuu Islannista Jäämeren rannikkoa pitkin Siperiaan ja Kamtschatkan niemimaalle sekä Kanadaan ja Alaskaan. Euroopassa laji pesii Islannin lisäksi Fennoscandian tunturi-alueilla sekä paikoitellen Itämeren rannikolla Suomen, Ruotsin ja Baltian alueilla. Joitakin pesimishavaintoja on myös Fär-saarilta ja Skotlannin pohjoisosista (HAFTORN 1971). Länsi-Euroopan kannaksi on arvioitu 150 000 yks. (CRAMP 1978). Laji talventii Itämeren eteläosissa, Ponjanmerellä ja Välimerellä.

KEVÄTUUUTTO

Lapasotkan kevätmuutto käynnistyy Etelä-Suomessa huhtikuun puolivälin jälkeen. MUUTTOLINNUT-kirjan taulukko, joka perustuu pitkäaikaisiin havaintoihin, kertoo lapasotkan saapuvan Längskärille keskimäärin 18.4. (aikaisin 28.3., myöhäisin 9.5.), Helsingin seudulle 27.4. (8.4. ja 13.5.) ja Päijät-Hämeeseen 29.4. (19.4. ja 10.5.). TLY:n alueelle lapasotka saapui 1970-78 keskimäärin 22.4. Aikaisimmat havainnot ovat 17.4.77 1kn Kor Björkö ja 17.4.78 5 yks Jurmo. Myöhäisimmät ensihavainnot ovat 2.5.70 ja 27.4.75 (katso taulukko 2.) Huhtikuussa tehdään n.18% kaikista kevähavainnoista. Koiraiden / naaraiden suhde on huhtikuussa 21/20 sukupuolelleen ilmoitetuista. Valassaarilla suhde on ollut 109/100 (PLVK).

Taulukko 2. Lapasotkan kevätmuuton alku ja loppu TLY:n alueella 1970-78. 1. havainto, jonka alla kolmen ens. hav. keskiarvo. Viimeinen, jonka alla kolmen viim. hav. keskiarvo.

1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	$\bar{x}$	n
2.5.	20.4.	26.4.	21.4.	21.4.	27.4.	18.4.	17.4.	17.4.	22.4.	9
8.5.	29.4.	1.5.	30.4.	28.4.	28.4.	28.4.	21.4.	19.4.	28.4.	9
31.5.	26.5.	20.5.	26.5.	25.5.	23.5.	31.5.	5.6.	3.6.	28.5.	9
29.5.	18.5.	18.5.	15.5.	24.5.	15.5.	27.5.	29.5.	23.5.	22.5.	9

Pohjanlanta pitkin muuttavat lapasotkat ovat ilmeisesti Suomessa pesivää kantaa, kun taas Suomenlahden arktikamuuton yhteydessä havaittavat linnut ovat Itä-Karjalan ja Pohjois-Venäjän pesimälinnustoa. Suomenlahden massamuutto ajoittuu jonkin verran myöhemmäksi kuin TLY:n alueen päämuutto. Tästä muutamia lukuja: Virolahden Mustamaalla havaittiin 16.5.75 1390 ja 22.5.76 1330

muuttavaa lapasotkaa (MUUTTOLINNUT). 21.-23.5.78 muutti itäisellä Suomenlahdella yli 5000 lapasotkaa (Västärä 3890 yks ja Kukio 2680 yks) ja vuonna 1979 koko Suomenlahdella havaittiin toukokuussa n.2800 lapasotkaa.

TTY:n alueen suurimmat lepäilijämäärät kirjataan säännöllisesti Mynälähdellä, jossa suurimmat määrät tavataan keskimäärin 10.-15.5. 1976 oli huippuvuosi Mynälähdellä: 6.5. 30, 13.5. 107, 14-15.5. 165 yksilöä. Myös toukokuussa 1978 oli runsaasti lintuja: 7.5. 33, 11.5. 60, 13.5. 30 ja 14.5. 43 lapasotkaa. Muualla TTY:n alueella on havaintoja korkeintaan 10-12 yksilöstä.

Pohjanlahdella on havaintoja seuraavasti: Porin Yyterissä 8.5.75 1500 yks, 12.5.79 270 ja 15.5.79 200 yks. Säpissä kevään 1978 yht. summa oli 78 yks, 1979 44 yks.

Kevätmuuton päättymistä on vaikea ajoittaa aivan tarkasti, sillä harva pesivä kantamme sotkee tuloksia. Kevätmuutto päättyy toukokuun lopussa, keskimäärin 28.5. (katso taulukko 2.).

Koiraiden/naaraiden suhdeluku toukokuussa oli 134/100. Koiraiden huomattavan suuren enemmistön vaikuttaa ainakin se, että koiraat ovat helpommin lajilleen määritettävissä kuin naaraat.

PESIMINEN

Lapasotkan levinneisyys Suomessa on kaksiosainen. Lapin tunturijärvissä pesivä kanta on nykyisin erittäin harvalukuinen. Pohjanlahden rannikoilla ja Ahvenanmaalla pesivä kanta on viime vuosikymmeninä selvästi runsastunut (BERGMAN 1969), etenkin Merenkurkussa lapasotka on runsas. Lajin levinneisyysalue on ilmeisesti laajenemassa, sillä Suomenlahdella tunnetaan viime vuosikymmeniltä pesimishavaintoja, viimeksi 1978 Hangossa poikue.

TTY:n alueen pohjoisosissa, "Pyhämaalla", lapasotka pesii PLVK:n mukaan kohtalaisen runsaana. Tähän viittaavat myös ATLAS-havainnot. Pyhärannassa on pesintä varmistettu kahdessa ja Uudessakaupungissa kolmessa ruudussa. Lokalahdeltakin on pesintä varmistettu. Pesimäalueen raja on melko jyrkkä, sillä Kustavista ei tunneta yhtään varmaa pesintää. (Katso kuva 2.).

Lokalahden eteläpuolelta on seuraavat pesimishavainnot:

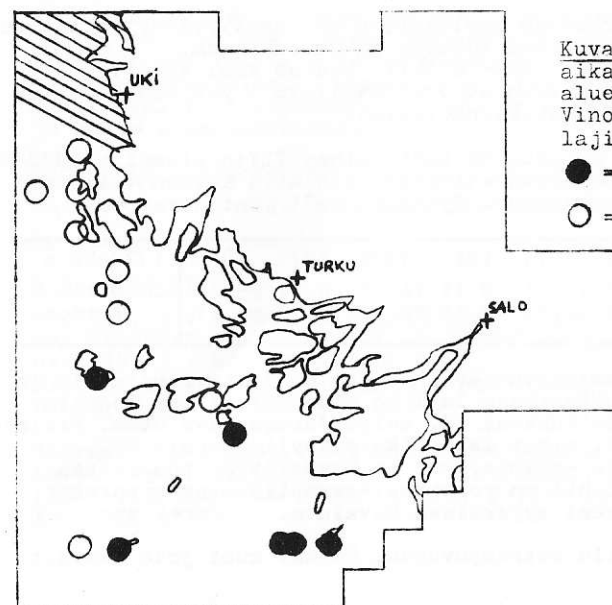
1935	pesä	Houtskär (WIKSTRÖM/PLVK)
13.6.1961	n + 5pull	Dr Vänö(OK,IL,TN)
22.6.1971	naaras hautoo	Dr Böle(RL)
14.8.1972	n + 4pull	Nau Gullkrona(MD)
1976	pesälöytö	Dr Vänö (ATLAS)
14.-15.8.1976	n + 2pull	Kor Jurmo (HK)

13.6.1961 tavattu poikue on poikkeuksellisen aikainen, sillä kirjallisuuden mukaan lapasotkan muninta alkaa vasta kesäkuussa.

Seuraavat kesähavainnot viittaavat hieman runsaampaan esiintymiseen alueen eteläosissa:

7.7. 1974	2 k	Nau Biskopsö (HaL)
3.6. 1977	2 kn	Kor Retais (HaL)
5.-9.6.1976	2 yks	Kor Jurmo
1976	havaittu kahdessa	Inion ATLAS-ruudussa
1977	1 havainto	Kor Utö (ATLAS)

Mielenkiintoinen on lisäksi 3.6.1978 Kiikalan Omenajärvellä tavattu koiras. Sisämaassa ei muita kesäkuisia havaintoja ole tehty.

Kuva 2. Lapasotkan pesimäaikainen esiintyminen TTY:n alueella. Vinoviivoitettu alue = lajin vakituinen pesimäalue. ● = pesä- tai poikuelöytö. ○ = pesimäaikainen havainto.

Yhteenvetona voisi todeta lajin esiintyvän kesäisin Kustavin saaristosta pohjoiseen harvinaisena ja ainakin U:ista alkaen pesivänä.

SYYSMUUTTO

Lapasotkan syysmuutto alkaa PLVK:n mukaan syyskuun lopussa. TTY:n alueen havainnot osoittavat muuton alkavan syyskuun puolivälissä, tosin runsaammin havaintoja on vasta lokakuun alusta lähtien. Muuttoon viittaavia havaintoja on tehty Jurmossa 1973, jolloin elokuun 26:n ja syyskuun 7:n päivän välillä tehtiin kymmenkunta havaintoa. Näin runsas aikainen esiintyminen on ollut poikkeuksellista 1970-78. Muuton alkua kuvaavat mm. seuraavat havainnot:

13.9.77 3 yks Kus Isokari, 18.9.74 1 yks Raisionlahti, 18.9.76 5 n-puk. Mynälahti ja 24.9. 1 yks Kus Kuuskari.

Koiraiden sulkasatomuutosta, josta esiintyy maininta kirjallisuudessa (READE-HOSKING 1967), ei ole tehty havaintoja TTY:n alueella.

Syksyn päämuutto ajoittuu Etelä-Suomessa lokakuuhun ja marraskuun alkuun. Etelä-Karjalassa on havaittu voimakasta syysmuuttoa pääas. lokakuussa, suurimmat lepäilijäparvet ovat olleet 100-120 yks ja muuttavia on parhaina päivinä havaittu lähes 300 (MUUTTOLINNUT). Mm. syksyn 1977 yhteismäärä ETTY:n alueella oli 703 yksilöä.

TTY:n alueella ovat vaatimattomat huiput 1970-78 ajoittuneet lokakuun 10.-marraskuun 6. välille. Eniten on lintuja tavattu Kukonpäässä ja Raisionlahdella, kiitos RS:n. 27.10.72 27yks ja 2.11.72 20 yks sekä 6.11.75 16 yks ovat parnaat summat. Jurmossa on tehty lokakuussa kolme ja marraskuussa yksi havainto. Kaksi sisämaanavaintoakin on tehty: 20.10.73 1 n-puk. Yl Elijärvi ja 6.11.77 2 n-puk. Lai Otajarvi.

Syysmuutto päättyy marraskuun puoliväliin mennessä, viivyttelijöitä tosin nähdään vielä marraskuun lopussa ja joulukuussa. Keskimäärin muutto päättyi 1970-78 9.11. (katso taulukko 3.). Marraskuun myöhäisimmät havainnot ovat 25.11.78 1 yks Nau Stenskar ja 18.-19.11.74 1 yks Tu Katariinanlaakso.

Taulukko 3. Lapasotkan syysmuuton päättyminen TLY:n alueella 1970-78. Viimeinen havainto esitetty, sen alla kolmen viimeisen havainnon keskiarvo. Syksyiltä 1971 yksi havainto.

1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1970-78 $\bar{x}$
31.10.	-	2.11	28.10	19.11	8.11	14.11	6.11	25.11	9.11.
25.10.	-	30.10	23.10	18.11	7.11	30.10	2.11	7.11	2.11.

Valtaosa syysmuuton aikaisista havainnoista on tehty rannikolla ja sisäsaaristossa. Päämuuttoaikaan laji on ulkosaaristossa todella harvalukuinen, tästä osoituksena mm. neljä Jurmon havaintoa. Mielenkiintoista olisi tietää, miksi lapasotka syksyllä suosii suojaisia merenlahtia ja -salmia, kun se keväällä on pääasiassa ulkosaaristolaji? Mynälähti on poikkeus: keväällä alueen paras paikka, syksyllä vain yksi syyskuinen havainto.

Kaksi lintua oli syksyllä koiraspuvussa, kaikki muut joko naaraita tai naaraspukuisia.

TALVIHAVAINNOT

Lapasotkan talventimisestä on kirjallisuudessa niukasti tietoja. PLVK:ssa on pari havaintoa pienistä parvista, mm. 11 yks Naantalissa 1936/37. Jotkut yksilöt yrittävät talventimistä pysytellen jäänreunan tuntumassa. Talvihavainnot keskittyvätkin ulkosaaristoon. TLY:n alueella on tämän aineiston mukaan tehty noin 11 talvihavaintoa noin 46:sta lapasotkasta. Havainnot aikajärjestyksessä:

8.-9.2.70	1 k	Par Kirjala (EG ym)
9.12.72	5 n-puk.	Raisionlahti (RS)
7.1.-4.2.73	2 k	Naa Luonnonmaa (HK, JuS ym)
21.-25.1.73	5-pv	jaksolla 1 yks Jurmo
15.12.73	1 n-puk.	Jurmo
1.3.75	1 n-puk.	Ry Aasla (LS)
10.-14.2.76	5-pv	jaksolla 4 yks Jurmo
15.-24.2.76	10-pv	jaksolla 27 yks Jurmo
11.1.77	1 n	Nau Trunsö (RS)
4.-7.12.78	1 yks	Jurmo

Huomattavaa on, että erittäin leutona talvena 1974/75 tehtiin ainoastaan yksi lapasotkahavainto, sekin maaliskuun alussa.

Yhteenvetona voisi todeta lapasotkan olevan TLY:n alueella melko harvinainen talvievias, noin yksi havainto/talvi.

TIIVISTELMÄ

Lapasotkan esiintymistä TLY:n alueella tutkittiin keräämällä kaikki havainnot vuosilta 1970-78. Lapasotkan kevätmuutto alkoi 1970-78 keskimäärin 22.4., päämuutto ajoittui 10.-15.5. ja viimeiset muuttajat tavattiin keskimäärin 28.5. Havaitut yksilömäärät olivat Suomenlahden lukuihin verrattessa sangen pieniä. Lapasotka pesii säännöllisesti Kustavin saaris-

tosta pohjoiseen. Lokalahden eteläpuolelta tunnetaan kuusi varmaa pesimistä, lähinnä ulkosaaristosta. Lapasotkan syysmuutto alkaa syyskuun puolivälissä ja huipentuu lokakuun 10.-marraskuun 6. väliselle ajanjaksolle. Syysmuutto päättyi keskimäärin 9.11. Talvihavaintoja lapasotkasta tehdään melko vähän, noin yksi talvessa ja sekin ulkosaaristossa.

KIIPTOKSET vielä kerran kaikille havaintojaan ilmoittaneille, sekä Esko Gustafssonille joka luki käsikirjoituksen ja teki siihen arvokkaita korjauksia.

KIRJALLISUUTTA

BERGMAN, G.: LINNUT JA SAARISTOMME. 1969.
von HAARTMAN, L. ym: POHJOLAN LINNUT VÄRIKUVIN (PLVK). 1963-72.
HAFTORN, S.: NORGES FUGLER. 1971.
HILDÉN, O. ym (toimituskunta): MUUTTOLINNUT. 1979.
READE, W. ja E. HOSKING: LINNUT JA LINNUNPESÄT. 1967.

Seuraavista lintutieteellisten yhdistysten lendistä on poimittu havaintoja: LINTUKYMI (KyLY), LINTUVIESTI (Taly), ORNIS KARELICA (EKLY), SATAKUNNAN LINNUT (PLY), TRINGA (TRINGA ry), TIEDONANTAJA ja UKULI (TLY).

LINTUMIEHEN JA LUONNONTUTKIJAN

ZEISS

KIIKARIT

10 x 40 B/GA DIALYT

8 x 56 B/GA DIALYT

Ammattimiehen toiveet täyttävä korkealaatuinen työväline.

Myynti:

OPTIKKO KANGASNIEMI
VUODESTA 1899

30 vuoden takuu

Kauppiaskatu 10 C 20100 Turku 10
puhelin 921-33 75 22

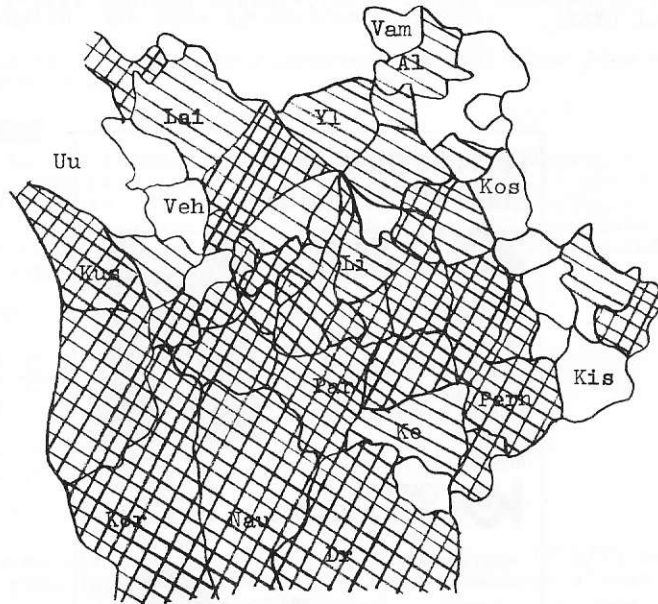
KESÄKATSAUS 1980

ANTTI KARLIN & RAUNO LAINE

Kesäkatsauksen saama suosio on kasvanut edelleen ja viime kesältä kaavakkeen palauttivat seuraavat 12 henkilöä: Seppo Aspelund, Jukka Grönlund, Matti Eloranta, Jari Helstola, Antti Karlin, Pasi Laaksonen, Pekka Loivaranta, Veijo & Rita Peltola, Vesa Muurinen, Risto Penttinen, Markku J. Saarinen ja Jaakko Wessman. Tämän lisäksi saatiin kesähavaintoja 48 henkilöltä, joten kaikkiaan tämän katsauksen laatimiseen on osallistunut 60 henkilöä. kaikille lämmin kiitos.

Kaavakkeessa pyydettiin ensisijaisia retkeilykuntia, jotta saataisiin jonkinlainen käsitys, missä retkeillään. Lisäksi pyydettiin tietoja niistä kunnista, joissa on tehty hajahavaintoja. Kuvassa 1 on esitetty saadut tiedot.

Kuva 1. Ensisijaiset retkeilykunnat (ristiviivoitus) ja kunnat, joista hajahavaintoja (vinoviivoitus) 1980.

Erityisen toivottavaa olisi saada retkeilyjäitä Uudenkaupungin, Loimaan ja Salon seudulle. Turun seudulla ja saaristossa liikutaan jo nyt vilkkaasti. Kuntien nimet voit tarkistaa esim. viime vuoden Ukkulien takakannesta.

Kuikka Lajia esiintyy jonkin verran Varsinais-Suomen kirkasvetisissä jarvissä. Kuikkakannan selvittämiseksi havaintotoimikunta otti sen vuoden 1981 ns. projektilajiksi. Pesintähavaintoja ilmoitettiin kolme

ja hajahavaintoja kahdeksalta paikalta: Dr, Lemnästräsket pesintä, Nau, Storträsket pesintä ja Kemiö, Isoholma pesintä. Hajahavaintoja saatiin seuraavasti: Lai, Otajärvi pari koko kesän, Pyhärinta, Enäjärvi pari heinäkuussa, Pyhärinta, Mannervesi pari touko-kesäkuu, Nau, Storlandet 13.7 viisi aikuista ja Lilllandet 5.7 kolme aikuista lintua, Korppoo 12.7 kaksi aikuista, Perniö 9.5 yksi kuikka ja Suo, Varesjärvi 2.5. yksi kuikka.

Härkälintuhavainnot eivät anna oikeaa kuvaa lajin esiintymisestä Varsinais-Suomessa. Ainoa pesintähavainto tehtiin Taivassalosta. Muita havaintoja: Pyh, Kattilavesi 2 k ja 1 n, Suo, Lahnajärvi 17.5 yksi lintu, Lai, Otajärvi 12 paria ja Kal, Rohijärvi pari (pesinnästä ei tietoa). Laji on huomattavasti yleisempi kuin havainnot kertovat.

Mustakurkku-uikusta havainnot kertovat jo paljon enemmän. Pesintähavaintoja saatiin seuraavasti: Dr, Söljeholm 2 pesää, Skinnarvik 5 aikuista ja 7 nuorta, Pern, Ilolampi pesä, Le, Monnoinen pesä ja Halkkoaukko pesä, Naa, Luonnonmaa pesä ja Py, Ahteentaka poikue.

Hajahavaintoja tuli seuraavasti:

Dr, Kasnästräsk 4 paria ja Kattholen 2 paria

Nau, Lilllandet 2 paria ja kirkonkylä 2 paria

Naa, Luonnonmaa kesäkuun alku neljä yksilöä

Tu, Friskala poikue

Py, Kylämäjärvi 2 paria, Otajärvi 2 paria, Kirkkolahti 2 paria, Tirhanperä 3 paria, Kolisaari 2 paria, Kurajanjärvi 1-2 paria, Ruokorauma yksi lintu ja Suutarla yksi lintu.

Heinätavi on Varsinais-Suomessa melko harvalukuisena pesivä vesilintu. Ainoa pesintä todettiin Lemun Oukkulanlahdella. Halikonlahdella tavattiin kesäkuussa pari ja Paimionlahdella elokuussa 2 lintua. Yksittäisiä koiraita tavattiin seuraavasti: Tu, Kuusisto 10.6, Par, Petterby 9.6 ja Lai, Otajärvi 5.5.

Jouhisorsa on ilmeisesti vielä harvinaisempi Varsinais-Suomessa kuin heinätavi. Ainoat havainnot Halikonlahdella, jossa tehtiin seuraava havaintosarja: 8.6 2 k ja 1 n, 16.7 kuusi lintua, 20.7 neljä lintua ja 31.7 15 lintua.

Lapasotkasta ilmoitettiin vain kaksi havaintoa: Py, Mannervesi 25.5 pari ja Sa, Halikonlahti 16.7 1 lintu. Saaristossa liikkujilta olisi mukava saada kommentti, missä liikuttu eikä nähty lapasotkia, jotta lajin ulkosaaristopesinnästä saataisiin jonkinlainen varmuus.

Uivelosta ei ilmoitettu yhtään kesähavaintoa.

Alli havaittiin 11.6 Nau, Gullkronassa. Ilmeisesti kyseessä oli muuolta myöhästynyt lintu.

Mustalintu havaittiin Py, Laitakarissa 4.7 peräti 35 linnun parvena.

Merihanhesta tuli melko kivasti havaintoja. Elokuussa Py, Rihtniemestä löydettiin käytetty pesä. Ko, Syndaskärillä tavattiin pari, Bokullören kaksi paria ja Utön Ullvingenissä pari. Velkuan Teersalossa oli alkukesällä pari, Dr, Viklandet 20.5 yksi lintu, Ho, Blåskär 10.6 kuusi lintua ja Iniössä tavattiin 8.6 kaksi lintua.

Kyhmyjoutsenen pesintähavainnot: Le, Oukkulanlahti 2 paria, Nyynäinen 2 paria, Monnoinen pesä ja Kuurna pesä. Nau, Storlandet poikue, Storträsk poikue ja Väcklax poikue. Ry, Aasla 2 pesää, Nuikko pesä, Ruokorauma pesä ja Paskaperä poikue.

Tu, Pitkäsalmi poikue, Rauvola poikue, Kulho poikue (peräti 12 juv),
Kaistarniemi poikue.

Rai, Kukonpää pesä

Ho, Tjuvö pesä ja poikue

Dr, Sunnåvik pesä ja Vånö pesä

Så, Förby pesä ja Suutarkylånlahti pesä

Lisäksi on lintuja havaittu seuraavasti: Nau, Lillandet koko kesän 2 aikuista ja Risis yksi esiaikainen lintu. Pyhämaan Maanervedellä oli kesän ajan kolme paria ja Kukolanlahdella yksi pari. Rymättylän Kuristenlahdessa oli 19.5 kaksi lintua ja Piikkiönlahdella havaittiin kesällä useasti pariskunta. Ho, Saverkeit 11.6 yksi aikuinen, Maskun santakuopillakin havaittiin kaksi aikuista kesällä. Laji leivittäytyy koko ajan.

Joutsen havaittiin Nau, Risis 26.7 (esiaikainen lintu).

Mehiläishaukka viettää melko piileskelevää elämää pesimäpaikoillaan, sillä siitä tehdään vuosittain vain muutama havainto. Viime kesältä kertyi viisi havaintoa: Nau, Storlandet koko kesän 1-3 lintua, Nau, Lillandet koko kesän 1 - 5 lintua, Nau, Kirjais 2.6 yksi lintu, Py, Rihtniemi 3.8. - 6.8. 1 aikuinen ja kaksi nuorta lintua sekä Uu, Käätyjärvi 26.7 yksi haukka.

Ampuhaukasta tehtiin yksi havainto ja löydettiin yksi pesä. Pesä löytyi Halikosta ja lintu havaittiin 13.7 Rai, tehtaas.

Ruskosuohaukkaa tavataan säännöllisesti Varsinais-Suomessa. Karhumäki (1980) arvioi maakuntamme kannan kooksi noin 30 - 40 paria, joskin vähentymistä on tapahtunut. Sauvon Tapilassa parin käyttäytyminen viittasi pesintään 31.5. Lemun Monnoisten parin pesintä epäonnistui veden nousun takia. Paimionlahdella asusti koko kesän pari ja Otajärvellä havaittiin parhaammillaan neljä paria ja yksi yksinäinen lintu. Pyhärannan Enäjärvellä oli toukokuun lopulla paikallinen pari. Raisionlahdella oli 13.7 yksi lintu ja Turun Friskalanlahdella 19.8 neljä lintua, joista ainakin yksi oli nuori lintu. Näistä Pyhärannan reviiri on uusi, sillä Karhumäki (1980) ei tunne yhtään reviiriä Pyhärannasta.

Tuulihaukasta havaintoja tuli niukasti: Ha, Vässilä 1 lintu, Halikonlahti yksi lintu ja Turku Perno 26.7 kaksi lintua. Ei kai tuulihaukka vielä näin harvinainen ole.

Sinisuohaukka havaittiin Dr, Skinnarvik vielä 19.5 (naaras). Ilmeisesti kyseessä oli muuttava lintu.

Metsä oli vuoden 1980 projektilaji, joten siitä kirjoitellaan myöhemmin.

Peltopyyhavaintoja tuli huomattavasti enemmän kuin 1979 (vrt. Karlin 1980). Pyhämaalta löydettiin poikue. Pöytyällä oli toukokuussa pari, Aurassa 1.6 soidinta esittävä uros, Ruskolla 11.6 soidinta esittävä uros ja Halikossa havaittiin kesän aikana kolme kertaa yksi peltopyy.

Kurjesta tehtiin runsaasti havaintoja ja lajia voidaan pitää lähes jokaiseen kuntaan kuuluvana pesimälintuna. Pesiä löydettiin peräti seitsemän: Le, Monnoinen, Yl, Kaukosuo ja Levonsuo, Nou, Kurjenrahka, Al, Himmastenrahka ja Loi, Eksyssuo sekä eräältä suolta Loimaalta pesä

Erityisesti kolmatta vuotta jatkunut maakunnan soiden takseeraus vaikuttanut kurjen kuten eräiden muidenkin suolintuhavaintojen määrään melkoisesti. Or, Isorahkalta löydettiin kurkipoikue. Seuraavilla soilla tavattiin joko kurkipari tai ns. luppoparvi (suluisa parven koko): Lai, Teeressuo, Ha, Linnussuo, My, Kolkansuo, Ha, Kakossuo, My, Uhlussuo ja Laidassuo, Nou, Vajosuo, Yl, Kaukosuo, Mel, Linturahka (6), Lai, Iso-HöLö (18), Pö, Isorahka, Yl, Isosuo S, Mas, Karevanrahka, Mart, Orhijoenrahka ja Pö, Kontolanrahka 2 paria. Järvien tai meren rannoilla kurkia tavattiin seuraavasti: Paimionlahti pari, Nau, Storlandet pari ja Lillandet pari sekä Mattnäs yksi aikuinen. Otajärvellä oli neljä paria touko-kesäkuussa, Py, Enäjärvellä yksi ja Kaukassa yksi pari sekä Dr, Lemnästrasketillä yksi pari.

Luhtakana pesii säännöllisesti parhailla lintuvesillä. Le, Monnoinen pesä ja Oukkula pesä. Tu, Rauvola 1.6 yksi huuteliija, Lai, Otajärvi 5.6 3 huuteliijaa, Paraisten makeavesiallas yksi huuteliija 2.6 ja Ry, Kuralanjärvi 1.6 yksi huuteliija. Taivassalon Kolkanaukolla havaittiin 2.8 yksi aikuinen luhtakana.

Meriharakasta ei ilmoitettu yhtään sisämaahavaintoa.

Kapustarintaa voidaan pitää melko yleisenä kahlaajana maakunnan parhailla soilla. Seuraava lista kertoo missä ja kuinka paljon kapustarintoja löytyi 1980 (suluisa parimäärä): Pö, Kontolanrahka (6), Loi Eksyssuo (6), Or, Isorahka (6), My, Kolkansuo (7), Al, Himmastenrahka (5), Lai, Iso-HöLö (4), Yl, Isosuo S (4), Nou, Vajosuo (4), Ha Kakossuo (3), Mart, Karhunperönrahka (3), Pö, Valkiaissaarenrahka (3), Mel, Linturahka (3), Pö, Isorahka (3), My, Laidassuo (1), Mel, Kettusuo (1), Mart, Juomakivenrahka (1), Pö, Pöytärahka (1) ja Hullusaarenrahka (1) sekä Kar, Hirvisuo (1). Ilmeisesti kapustarinta siirtyy ojitetuilta soilta helposti luonnontilaisille soille, mistä on aiheutunut maakuntamme soiden kapustarintojen määrän kasvu.

Karikukkoa ei havaittu sisämaassa.

Pikkukuovista ei tehty yhtään kesähavaintoa.

Metsäviklo on melko yleinen kosteikkojen laji. Pääasiassa havainnot koskevat varoittelevia lintuja tai soidinta esittävää koirasta. Seuraavassa paikat, jossa metsäviklo tai -vikloja on havaittu 1980: Dr, Skinnarvik, Ha, Kakossuo, Kis, Omenajärvi, Kor, Tornbacken, Mas, Karevanrahka, Loi, Rotkolankulma, My, Haukkavuorensuo, Nau, Raakanokka ja Lillandet sekä Risis, Lai, Otajärvi (2 paria), Py, Yläjä, ja Ravijärvi, Pö, Kontolanrahka, Haukkasuo, Isorahka, Hullusaarenrahka ja Pöytärahka, Suo, Johdesuo, Tu, Isosuo sekä Yl, Isorahka, Reitolanrahka ja Liesjärvi.

Liro on metsävikloa huomattavasti näkyvämpi ja kuuluvampi laji, jota tavataan lähes jokaisessa kunnassa Varsinais-Suomessa pesivänä. Seuraavassa havaitut linnut (suluisa yksilömäärä): Al, Maisaarensuo (1), ja Himmastenrahka (3), Ha, Kakossuo (1) ja Linnussuo (1), Kis, Omenajärvi (5), Lai, Iso-HöLö (n. 3), Teeressuo (1), Or, Isorahka (4), Mas, Karevanrahka (1), Pern Ilolanlampi (1) ja Mustajärvi (1), Mel, Linturahka (6), Py, Otajärvi (väh. 10), My, Kolkansuo (2), Laidassuo (2), Nou, Kurjenrahka (ain. 10), Pö, Kontolanrahka (ain. 8), Vah, Vajosuo (8), Pö, Valkiaissaarenrahka (1), Yl, Isosuo S (2) ja Kaukosuo (1).

Suosirri pesi jälleen Le, Oukkulanlahdella sekä vähintään 15 vuoden tauon jälkeen Kaarinan Kuusistonlahdella. Kyseessä on lajin eteläinen rotu.

Suokukko on Varsinais-Suomessa hyvin harvinainen pesijänä. Le, Oukku-lanlahti naaras 27.5 ja pesä 6.6. Mynäjoen suistossa oli varoitteleva naaras 28.6, mikä viittaa pesintään. Pö, Kontolanrahkalla tavattiin 17.6 pari, mikä lienee pesinyt suolla.

Punajalkavikloja tavataan säännöllisesti sisämaassa, mutta mitään selvää leviämiseen viittaavia havaintoja ei ole tehty. Otajärvellä pesii vähintään 3 paria, Vah, Vajosuolla pesii yksi pari, Kii, Omenajärvellä oli 18.5 yksi lintu, My, Kolkansuolla oli soiva pari toukokuussa, Mas, Karevanrahkalla pari ja Lai, Iso-HöLö yksi lintu toukokuussa.

Merikihuja tavataan hyvin harvoin sisämaassa. Rannikolla sen sijaan tehdään havaintoja vuosittain. Ry, Kruunumaa 7.6 yksi lintu.

Räyskä tavattiin sisämaassa kerran: Suo, Lahnajärvi 13.7 ääntä ja 19.7 yksi lintu.

Ruokkihavaintoja ilmoitetaan vuosittain vähän. Nau, Pernäs 31.5 1 lintu, Kus, Isokari yksittäisiä lintuja, Dr, Öro kesäkuussa yksi havainto, Kor, Utö-Jurmo 8.6 17 yksilöä, Kor, Bokulla 7.6 5 lintua ja 22.6 yksi lintu. Py, Laitakarissa tavattiin 2 - 8 lintua, mutta ilmeisesti laji ei pesi saarella.

Sarvipöllöstä ilmoitettiin seuraavat havainnot: Ha, Vässilä reviiri, Kaa, Kuusisto pesä ja Tu, Littoinen poikue vielä elokuussa (2 poikasta). 1981 laji on Lintutieteellisten Yhdistysten Liiton eräs tutkimuskohde, joten erityisesti kesän poikuehavainnot talteen.

Suopöllöstä ei ilmoitettu kesäaikaisia havaintoja.

Kehrääjä kuultiin ainakin seuraavissa kunnissa: Nauvo 17 soivaa lintua, Houtskar 4, Rymättylä 4, Halikko 2, Pyhämaa 2, Dragsfjärd 2, Parainen 3, Raisio 1, Lieto 1, Kalanti 1, Ruskio 1, Naantali 1, Pyhäranta 1, Turku 1 ja Yläne 1. Perniön Kestrellissä soi arviolta kahdeksan lintua. Pesälöytöjä tehtiin edellisten havaintojen lisäksi kaksi: Pii, Toivonlinna 9.7 2 poikasta (rengastettu) ja Ha, Mätikkö 13.7 naaras ja pesä (2 poikasta).

Harmaapäätikan pesälöytöjä tehdään vuosittain vain muutama eikä vuosi 1980 tehnyt poikkeusta. Pesälöydöt: Tu, Katariinanlaakso ja Ruissalo, Le, Monnoinen ja Tammiranta sekä Nau Väcklax. Todennäköisiä pesintöitä todettiin seuraavasti: Dr, Skinnarvik, Sä, Förby ja Bastböle. Muut havainnot: Ho, Högsar 2 äänntelevää huhtikuussa, Ke, Strömma pari III, Maa, Jäkrlä koiras V, Mi, Mynälahti koiras IV, Mas, Höhtyri pari V, Nau, Kk koiras V, Piparby koiras IV, kaatopaikka koiras VI, Lillandset koiras IV, Väcklax neljä äänntelevää lintua VII (poikue?), Pelholm VII yksi lintu, Lai, Otajärvi VI äänntelevä lintu, Par, Stormälö IV äänntelevä lintu, Ry, Riainen IV ja Kirkkolampi IV yksi lintu, Tu, Ruissalo neljä paria ja Halinen V yksi lintu sekä Katariinanlaakso IV yksi lintu, Sä, Pettu VII yksi lintu, Vel, Kainiemi V yksi lintu, Lai Iso-HöLö 2 lintua, Langonsuo yksi soiva, My, Uhlussuo yksi soiva V ja Yl, Reitolanrahka yksi soiva V.

Pikkutikka on edelleen harvinainen Varsinais-Suomessa. Ruissalossa tavattiin kesän aikana 1 - 2 paria. Nau, Mattnäsissä äännteli yksi tikka 13.4, Ho, Jungfruskärissä 10.6 yksi tikka, Tu, Kukonpäässä ja Naa, Nesteellä 4.4 yksi tikka, Turun Pansiossa huuteli yksi tikka 26.4 ja Pernossa 23.6 sekä Tai, Kolkanaukolla 2.5 naaras.

Kangaskiuru lienee huomattavasti ilmoitettuja havaintoja yleisempi. Ainoastaan kaksi havaintoa: Nau, Storlandet yksi laulava ja Ha, Puotila yksi laulava.

Törmäpääskykolonioitten kartoitus aloitettiin 1978 ja viime kesältä havaintoja saatiin runsaasti. Seuraavassa ilmoitetut tiedot:

Mel, sorakuopat havaittu kolme lintua, ei pesiä
Vah, Kulmala hiekkakuopilla yksi pieni yhdyskunta, joka on jakautunut kahtia (noin 30 + noin 15 pesäkoloa)
Pai, useita yhdyskuntia: 9 + 31 + 15 + 35 + 115 + 30 + 50 + 295 koloa yhteensä viidessä paikassa. 115 + 30 reiän koloniat olivat tuhoutuneet (ilmeisesti minkki)
Tu, hiilivarasto 21 paria (Lehikoinen 1980)
Mas, santakuopat 25 yksilöä ja useita pesiä
Rus, " " " " " "
Suo, Lahnajärvi 10 linnun kolonia
Pyhämaa, Ropa yhteensä noin 250 pesää sorakuopassa neljän kilometrin matkalla noin 10 yhdyskunnassa, joissa 5 - 30 pesää
Pyhämaa, Laitakari 8 paria, Fräkälä 5 paria ja Mustakluppi 5 paria
Havaintojen mukaan Varsinais-Suomessa pesii satoja törmäpääskyjä.

Lapinharakka tavattiin 8.5 Marttilan Karhunperänrahkalla. Suolla ei käyty myöhemmin, mutta biotooppi oli pesinnälle otollinen.

Kultarintaa ei tässä käsitellä, koska se oli vuoden 1980 toinen ns. projektilaji metson ohella. Katsaus ilmestyy myöhemmin.

Satakieli yleistyy nopeasti ja lajia tavataan jo säännöllisesti lähes jokaisessa maakuntamme kunnassa. Pesimähavainnot: Tu, Piipanoja pesä, Ruissalo pesä. Seuraavassa havainnot laulavista linnuista kunnittain: Turku yhteensä 67 laulajaa (mm. Ruissalo 19, Koivuluoto 7 ja Rauvola 6) Dr 11, Ask 1, Au 1, Ha 3, Ho 6, In 1, Kaa 4, Kus 1, Lie 4, Mas 1, Mer 1, Naa 10, Nau 2, Pai 5, Pii 8, Par 28, Pö 2, Pyhämaa 7, Rai 1, Ry 5, Suo 1, Sä 3, Tar 3 ja Yl 2. Yhteensä TLY:n alueella havaittiin ainakin 178 laulavaa lintua.

Järripeippo tavataan hyvin harvalukuisena lähes joka vuosi alueella. Or, Isorahka toukokuussa laulava koiras, 5.7 Nau, Sexnappa laulava koiras ja 26.7 Suo, Oksjärvi koiras.

Urpiaista ei kesäaikana tavattu.

Korppi lisääntyy jatkuvasti ja kuuluu nykyisin lähes jokaisen isomman pitäjän linnustoon. Alueelta ilmoitettiin kuusi pesää: Ha, Linnussuo, Nou, Pukkipalo, My, Laidassuo, Pö, Kärmerahka, Py, Rihtniemi ja Yl, Isosuo N. Lisäksi hajahavaintoja seuraavasti: Dr, Skinnarvik kesäkuu 1 - 2 lintua, Dr, Kasnäs 6.6 1 lintu, Nau, muutamia päivittäin, Lai, Otajärvi touko-kesäkuu kaksi paria, Kal, Rohijärvi muutamia lähes päivittäin, Lai, Langonsuo toukokuussa viiden linnun parvi, Li, Nautelanrahka V yksi lintu, Vah, Vajosuou reviiri, Yl, Kaukosuo yksi lintu toukokuussa ja Reitolanrahka 24.5 yksi lintu, Lai, Iso-HöLö toukokuu yksi lintu, Pö, Isorahka yksi ja Hullusaarenrahka toukokuu kaksi lintua. Lisäksi pesälöytö Le, Monnoinen ja poikuehavainto Pö, Pöytärahka.

Mustavaris ei havaittu kesäaikana.

Peukaloinen vaatii rehevämpiä metsiä, joissa ilmeisesti liikkuvat hyvin harvat lintuharrastajat. Suo, Johdesuo 2.5 kaksi laulavaa koirasta ja Lahnajärvi 20.5 yksi laulava koiras. Nau, Piparby 18.6 yksi lintu ja Lillandset yksi lintu sekä Pö, Kaitoonmäki 2.8 yksi lintu.

Kirjallisuus

- Karhumäki, J. (1980): Ruskosuohaukan esiintyminen Varsinais-Suomessa 1970-luvulla. - Ukuli 11 (4): 2 - 6.
- Karlin, A. (1980): Kesäkatsaus 1979. - Ukuli 11 (2): 12 - 18.
- Lehikoinen, E. (1980): Törmäpääskyt hiililyöläisinä. - Lintumies 15 (4): 182 - 183.

Pientalo on
luonnollisin tapa asua

KIRVESTYÖ

Tuotekatu, 21200 Raisio, puh. 921-783 699

STRUTSIN HAUKOTTELUSTA

TIMO VUORISALO

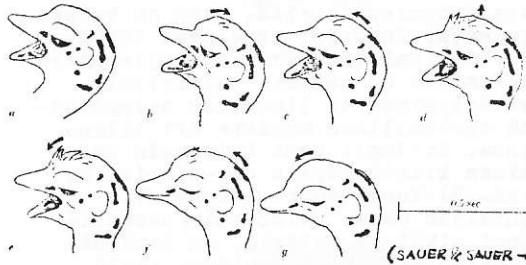
Toisin kuin yleensä kuvitellaan, linnutkin ovat innokkaita haukotte-
lijoihin. Näin ainakin väittävät amerikkalaiset ornitologit Sauer &
Sauer v.1967 ilmestyneessä tutkimuksessaan (SAUER & SAUER 1967). Hei-
dän mukaansa haukottelu ja siihen liittyvä venyttely ovat sekä linnuil-
la että nisäkkäillä niin yleisiä käyttäytymispiirteitä, että on vaikea
käsittää, miksei niitä yleisemmin tunneta. Tutkijat arvelevat tämän
johtuvan lähinnä kahdesta eri syystä: 1) Yksittäisten lintulajien täy-
dellisten käyttäytymiskuvauksien laatiminen on pahasti laiminlyöty.
Haukottelu kuten muukin ylläpitokäyttäytyminen on linnuilla helppo ha-
vaita, kun yksilöiden käyttäytymistä tarkkaillaan monissa eri tilan-
teissa yksilönkehityksen eri vaiheissa. Etologit ovat kuitenkin kes-
kittäneet huomionsa vain käyttäytymisen kiehtovimpiin osa-alueisiin,
sosiaaliseen ja muuttokäyttäytymiseen. 2) Vuosisadan alkupuolella
vaikuttaneen tunnetun käyttäytymistutkijan Oskar Heinrothin auktorite-
etista. Heinroth väitti, että linnut eivät haukottele, ja tämä hän-
nen väitteensä otettiin vastaan itsestään selvänä totuutena. Vielä
vuonna 1963 Heinrothin kuuluisa oppilas Konrad Lorenz kirjoitti, että
"ennen Heinrothia yksikään eläintieteilijä ei ollut tehnyt sitä sys-
tematiikan kannalta sangen tärkeätä huomiota, että linnut ja matelijat
eivät lainkaan haukottele." (Niin sanottu paha, s.101). Mainittakoon,
että nykyisin tiedetään haukottelua esiintyvän kaikissa tärkeimmissä
selkärangaisryhmissä, siis myös linnuilla ja matelijoilla (HADJIDIAN
1980).

Haukottelu ja venyttely ovat osa itsesäätelevää palvelevaa käyttäytymis-
tä, jonka ensisijaisena tehtävänä on ruumiin sisäisen tilan ja välttä-
mättömien elintoimintojen ylläpito (siitä nimitys ylläpitokäyttäytymi-
nen, maintenance behaviour). Niinpä haukottelun ja venyttelyn aiheut-
taakin useimmiten jokin sisäinen ärsyke. Jos esimerkiksi linnun aivot
saavat liian vähän happea, otus alkaa haukotella ja venytellä, jolloin
sen verenkierto tehostuu (korostuneet hengitysliikkeet nopeuttanevat
laskimoverenkiertoa; venytysliike kohottaa veren hiilidioksidipitoi-
suutta, mikä edelleen stimuloi hengityskeskusta). On myös todettu, et-
tä kissa saadaan haukottelemaan ärsyttämällä sähköisesti sen väliaivo-
ja. Sauer & Sauer totesivat, että motivaation ollessa riittävä myös
ulkoiset ärsykkeet voi aiheuttaa haukottelun (tähän palataan tuonnempana).

Sauer & Sauer tutkivat strutsin käyttäytymistä Lounais-Afrikassa vuo-
sina 1957-58 ja 1964. Tutkijat totesivat eri-ikäisten yksilöiden hau-
kottelevan hyvin samanlaisissa tilanteissa: toimintajakson lopussa
ennen lepäämisen alkua tai nukahtamista, kun lepo keskeytettiin, ja
kun lintu heräsi aloittaakseen uuden toimintajakson. Tyypillistä hau-
kottelutilanteelle oli se, että lintu oli jonkun aikaa ollut liikku-
matta, joko seisomassa tai maahan kyykistyneenä. Haukottelu liittyy
siis strutsilla selvästi väsymystilaan (näin lienee muillakin linnuil-
la, meistä nisäkkäistä nyt puhumattakaan).

Strutsinpoikanen haukottelee tutkijoiden mukaan ensi kerran pian kuo-
riutumisen jälkeen päästyään suurella vaivalla eroon munankuoren
jätteistä. Ensimmäinen haukottelu, johon usein liittyy kaulan venytte-
ly, on yhtä täydellinen kuin aikuisellakin strutsilla. Haukottelua ei
siis tarvitse oppia. Pikkustrutsit väsyvät melko nopeasti: eräs pesän-
sä ympäristöä tutkimaan lähtenyt poikasryhmä pysähtyi jo muutaman met-
rin päässä pesästä, linnut kyykistyivät maahan syvään haukotellen ja
ummistivat sitten silmänsä nukahtaakseen.

Poikasen haukotus kestää 7-8 sekuntia ja siihen liittyy yleensä pään höyhenten pörhistäminen nokan ollessa avoimmimmillaan. Poikanen haukottelee usein silmät kiinni, ellei mikään ympäristön tekijä herätä sen kiinnostusta. Oheinen kuva esittää poikasen haukotuksen loppuvaiheita (uloshengitys alkaa kohdassa b, höyhenten kohottaminen näkyy hyvin, nuolet kuvaavat pään liikkeitä).

(SAUER & SAUER -67)

Aikuiset strutsit haukottelevat levätessään tai odotellessaan vuoroaan yhteisten vesikuoppien luona, hautoessaan ja lämmittäessään poikasista, asettuessaan illalla levolle sekä herätessään aamunkoitteessa tai yöllä jonkin häiriön takia. Haukottelua ilmenee tietysti myös päivän lyhyiden lepohetkien ja torkkahdusten yhteydessä. Haukottelun selvä jaksottaisuus kävi tutkimuksessa selvästi ilmi havainnoitaessa yksittäisiä lintuja pitkiä aikoja. Eräs puolisonsa

tilapäisesti hylkäämä naaras, joka hautoi yksin useita vuorokausia, alkoi varsin säännöllisesti myöhään iltapäivällä haukotella juuri siihen aikaan kun koiras aikaisemmin oli tullut vapauttamaan sen tehtävästään. Iltaa kohti naaras haukotteli yhä useammin, kunnes se lopulta useiden syvien ja pitkien haukotusten uuvuttamana vaipui uneen yön ajaksi.

Kiinnostavia ovat tutkijoiden havainnot haukottelun sosiaalisesta merkityksestä. Jos joku strutsiparven jäsenistä alkaa voimallisesti haukotella ja ryhmä on riittävästi motivoitunut, haukotelu herkästi leviää koko parveen (ns. lumpalloeefekti). Haukotelu lepo hetken alussa tai lepo periodin keskeyttäneen lyhyen häiriön jälkeen ilmoittaa parven jäsenille, että ainakaan sillä hetkellä ei vaaraa ole lähistöllä ja voidaan rauhassa nukahtaa. Nokkimisjärjestyksen yläpäässä olevien lintujen (nämä aina aloittavat haukottelun) haukotelu rauhoittaa hierarkian alapäässä olevia yksilöitä, jotka tuntevat olevansa turvassa ylempiensä kiusanteolta. Näin parven sisäinen jännitys pienenee ja parvi pysyy koossa. Pitkän levon tai unen jälkeen haukotelu herättää ryhmän ja auttaa osaltaan synkronisoimaan parven toimintoja.

Desmond Morris on todennut haukottelun esiintyvän sijaistoimintana seeprapeipon (*Poephila guttata*) reviiiritistelutilanteissa (MORRIS 1954).

Erikoisuutena mainittakoon, että eräällä makakiapinalajilla (*Macaca nigra*) haukottelun on koirailta todettu lisääntyvän iän mukana. Vanhat makakikoiraat haukottelevat selvästi useammin kuin mikään muu ikä- ja sukupuoliryhmä. (HADIDIAN 1980)

Kirjallisuutta haukottelusta kiinnostuneille:

- HADIDIAN, J. (1980): Yawning in an old world monkey, *Macaca nigra* (Primates: Cercopithecidae). *Behaviour* 75, p. 133-147.
 MORRIS, D. (1954): The reproductive behaviour of the zebra finch (*Poephila guttata*), with special reference to pseudofemale behaviour and displacement activities. *Behaviour* 6, p. 271-322.
 SAUER, E.G.F. & SAUER, E.M. (1967): Yawning and other maintenance activities in the South african ostrich. *Auk* 84, p. 571-587.

RENGASTUS TURUN SEUDULLA

VOOSINA 1974 - 1979

ESA LEHIKONEN

Rengastus on lintutieteen apuväline, joka mahdollistaa monien lintujen biologian osakysymysten selvittämisen. Sille on tullut myös harrastuksen leima, koska sitä harjoittavat monet amatöörlintumiehet. Tähän on johtanut se, että suuret tiedemiehet ovat katsoneet, ettei rengastus tuota siltä haluttuja tietoja riittävästi, ellei käytännön työhön saada runsaasti vapaaehtoisia avustajia. Vain heidän avullaan voidaan rengastusmäärät nestää niin suuriksi, että löytömäärät voivat antaa tilastollisesti päteviä tuloksia.

Eri maissa on rengastus järjestetty eri tavoin. Neuvostoliitossa ei harrastajarengastajia ole lainkaan. Koko toiminta tapahtuu ohjatusti tutkimuslaitosten johtamissa projekteissa. Monissa muissa maissa lintuharrastajat voivat osallistua rengastukseen, mutta rengastamisen vapaus ja lupien myöntämispolitiikka vaihtelevat. Ruotsissa rengastajamäärät ovat pienemmät kuin Suomessa, Englannissa rengastajat maksavat itse renkaansa jne. Mainittuihin maihin verraten Suomi on siis suhteellisen vapaa rengastusmaa.

Se, että rengastus on tieteen menetelmä, on kuitenkin pakottanut siihen, ettei meilläkään enää saa kuka tahansa rengastaa mitä ja miten tahansa. Rengastukselta on voitava edellyttää korkeaa laatutasoa. Historiaan ovat siirtyneet ajat, jolloin koulupojat rengastivat opettajansa renkailla siellä täällä. Historiaan on siirtynyt aika, jolloin lintu rengastettiin korkeintaan laji määrittäen. Vuodesta 1974 alkaen uusilta rengastajilta on vaadittu lajintuntemuskuulustelun suorittaminen. Samasta vuodesta alkaen vanhatkin rengastajat ovat joutuneet suorittamaan iän- ja sukupuolenmäärittystentin, jos ovat halunneet rengastaa erilaisin pyydyksin aikuislintuja. Nykyään näitä kuulusteluja pidetään vuosittain - uusille rengastajille vuoden alussa Helsingissä ja tarvittaessa Turussakin, aikuislintuluvan toivojille useammankin kerran vuodessa, Turussa tavallisesti syksyisin. Kuulustelujen läpäiseminen vaatii hyvää lintutuntemusta, ja varsinkin jälkimmäisen tentin menestyksellisen suorittamisen takaa vain ahkera harjoittelu lintuasemarengastajan kassipoikana.

Rengastajan tie ornitologian eliittiluokkaan - yleisluvan omistajaksi - on pitkä. Yleensä siihen menee viitisen vuotta, mistä poikkeuksena vain lupajärjestelmän muuttumisen yhteydessä muutamille onnekkaille "lipsahtaneet" luvat. On kaksi tietä - kaita tie ja lavea tie. Kaidan tien rengastaja saa aluksi "rajoitetun pesäpoikasluvan", mikä tarkoittaa vaikkapa lupaa rengastaa paskonärhin poikasista. Tunollinen ja tuloksellinen närhi projekti voi sitten vähitellen laajentua yleiseksi pesäpoikasluvaksi. Kaidalta tieltä lavealle siirtyminen voi tapahtua vain suorittamalla iän- ja sukupuolenmäärittystentin. Lavean tien kulkija on lintumies, joka alun pitäen tähtää aikuisrengastukseen hankkien huipputuntemuksen sekä lajin- että sukupuolen- ja iänmäärittäytessään. Hän, jos menestyy tentissä, saa lintuasemaluvan. Toiminta aktiivisena asematyöläisenä usean vuoden ajan voidaan myöhemmin palkita luvalla rengastaa aikuislintuja muuallakin, yleensä kuitenkin vain suunnitelmallisissa projekteissa. Itse asiassa on vielä kolmaskin tie - ja kolmas tenttityppi. Suomalaisia kun on 60% 60. leveysasteen pohjoispuolisista ihmisistä, täällä

on asiallista suosia talveen kohdistuvaa tutkimusta. Niinpä rengastajaksi voi päästä myös "talvitietä" pitkin. Talvilintutentissä testataan tavallisimpien talvilajien iän- ja sukupuolenmäärittäytaito.

Jos halusi, taitosi ja tunnollisuutesi tarkkuutta vaativaan työhön ovat riittävät, ota yhteyttä Rengastustoimistoon (puh. 90-4027276, Helsingin Yliopisto, P.Rautatiekatu 13, 00100 HKI 10). Ymmärrä kuitenkin toimiston miehiä, jos uusia lupia ei hevin myönnetä alueille, joilla jo ennestään toimii useita rengastajia. Rengastustoiminta on nykyään niin laajaa, että toimiston mahdollisuudet ottaa uusia rengastajia ovat kovin vähäiset, ellei kysymyksessä ole toiminnan alueellisten vinoutumien korjaaminen.

Rengastus TLY:n alueella

Vuosien 1974-1979 aikana TLY:n alueella on rengastusta suorittanut runsaat sata rengastajaa. Näistä n.50:n kotipaikka on meidän alueellamme, muut ovat olleet pääosin satunnaisia vierailijoita. Osalla tosin lienee kesäpaikka lounaissaaristossa. Maakunnan sisällä rengastajat keskittyvät kovin suuressa määrin Turkuun, mutta samahan lienee paitsi TLY:n jäsenten myös yleensä lintuharrastajien jakautuma. Taulukko 1 kertoo paljonko eri rengastajat ovat näinä kuutena vuonna rengastaneet. Sitä tutkiessasi muista kuitenkin, että eri henkilöillä on erilaisia lupia, ja että ne on saatu eri vuosina tai luvasta on saatettu luopua ennen vuotta 1979. Taulukko on merkitty, onko henkilö nykyäänkin aktiivirengastaja ja onko hänellä mahdollisesti yleislupa. Jos haluat avustaa rengastajia ilmoittamalla heille löytämistäsi pesistä tai toimia verkoilla avustajana, saat lähirengastajan yhteystiedot TLY:n sihteerialta tai Rengastustoimistosta.

Eri rengastajat ovat saattaneet erikoistua joihinkin harvoihin kohteisiin. Maininnan arvoisia erikoistujia ovat petolintu- ja pöllömiehet, rantakana-ansojen laatijat ja koskikaramies. Tämäkin on syytä pitää mielessä rengastajia toisiinsa verrattaessa. Yksittäisen rengastajan "tuotos" löytöinä voisi olla hänen hyödyllisyytensä mittana parempi kuin "panos" rengaslintuina, ellei voitaisi olla sitäkin mieltä, että yksi hippiaislöytö on arvokkaampi kuin yksi harmaalokkilöytö. Lukija miettiköön itse, kannattaako rengastajia lainkaan verrata toisiinsa.

Rengastusaktiivisuuden maakunnallinen jakautuminen on tietenkin epätasainen. Turussa ja Korppoossa rengastettiin kaudella 1974-79 45.3% koko maakunnan rengaslinnuista, ja vain 11 kunnassa rengastettiin yli 1000 pesäpoikasta kyseisenä kautena. Yksikään nykykunta ei toisaalta liene jäänyt kokonaan rengastuksitta. Taulukko 2 paljastaa rengastusten kuntajakautuman. Se on laadittu vanhalla kuntajaolla, mikä aiheuttaa epäilemättä pikkuvirheitä yleiskuvaan. Tuskin monikaan rengastaja huomaa koodata rengastuksiaan vanhan kuntajaon mukaan, eikä asiasta ole rengastustoimiston puolelta ainakaan mitenkään selvästi informoitu. Olen taulukkoon 2 laskenut lisäksi, montako pesäpoikasta eri kunnissa on vuosittain rengastettu pinta-ala-yksikköä kohti. Se kertoo jotakin rengastuksen tehokkuudesta eri alueilla. Sarakkeessa tulevat korostetusti esiin pienet saaristokunnat suurine lokkiyhdyksuntineen ja pienine maa-aloineen.

Voidaan karkeasti arvioida, että maalintujen pesäpoikastiheys Lounais-Suomessa on n.1000 pull/km², jos pohjana käytetään Järvisen (1980) laskemaa maalintutiheyttä 324 paria/km² ja oletetaan rengastusikäisten poikasten määräksi 3 pull/pari. Koko maakunnassa rengastettiin 0.79 pesäpoikasta/km² vuodessa. Sen virheen suuruutta, mikä lokkien parimäärien puuttumisesta aiheutuu, en viitsi tarkkaan arvioida. Ilmeistä lienee, että alle puoli promillea kaikista pesäpoikasista tulee vuosittain rengastetuksi.

Taulukossa 3 on lopulta esitetty, mitä ja kuinka paljon maakunnassamme on vuosina 1974-79 rengastettu. Pesäpoikasrengastuksessa ovat hyvin edustettuina loppilinnut, pönttölinnut ja ilahduttavasti myös petolinnut. 11 runsaiten rengastettua lajia kuuluvat kahteen ensimmäiseen ryhmään, mutta peräti 12. tila tulee kanahaukalle. Sitä vastoin avopesijöihin erikoistuneita rengastajia ei Turun seudulla ole tarkastelukautena ollut. Poimittakoon tähän Merikallion laskentojen mukaisten lintumiljonäärien (koko maan kanta yli 1milj. paria) pesäpoikasten rengastusmäärät kuuden vuoden summina: pajulintu 230, peippo 139, metsäkirvinen 49, hömötiainen 109, harmaasieppo 349 ja lehtokerttu 70 sekä keltasirkku 27. Käsittämätöntä on, että keltävästäräkkejä olisi rengastettu vain kaksi pesäpoikasina - ehkä poiminta-ajossa on tapahtunut tietokonevirhe.

Aikuislintujen rengastuksessa lajien runsausjärjestys määräytyy suurimmaksi osaksi kolmen rengastuspisteen aktiivisuuden mukaan: Jurmon, Vänön ja Ruissalon. Kärjessä komeilevatkin helpoimmin verkoilla pyydystettävät runsaslukuiset muuttajat ja talvilinnut. Kymmenen kärjessä: punarinta, talitiainen, hippiäinen, pajulintu, pajusirkku, viherpeippo, kirjosisieppo, keltasirkku, peippo ja laulurastas. Se missä Turun seudulla on aikuispyynnissä eniten tehostamisen varaa, rajautuu vesilintuihin ja kahlaajiin.

Enemmät taulukon 3 numerotietojen mietiskelyt jätän lukijalle.

Kiitos

Rengastustoimiston johtaja Pertti Saurola antoi auliisti apuaan tämän yhteenvedon laatimiseen poimimalla taulukoissa 1-3 esitetyt tiedot rengastustiedoista.

TLY:n alueen rengastustoimintaa kuvaavat taulukot on saatu rengastustoimiston nauhoilta. Ajoihin on pujahtanut vähäisiä virheitä, joista vakavin on kahden alueeseemme kuulumattoman kunnan (Euran ja Somerniemien) rengastuslukujen mukaan ottaminen. Tämä virhe on korjattu kuntajakautumataulukossa, mutta sitä ei ole voitu korjata ilman lisäajoja muissa taulukoissa. Näin ollen sekä lajittaisissa summissa että yksittäisten rengastajien summissa (joissa siis mukana vain valittujen kuntien rengastukset) mahdolliset Euran ja Somerniemien rengastukset ovat mukana.

Henkilöluettelon "kotikunta" on se postiosoitepaikka, jonka rengastaja oli ilmoittanut toimistolle tarkastelukauden loppupuolella (1978), joten ne ovat osin vanhentuneita. Havainnollistakoot ne sitä, mistä keskuksesta rengastusretkille on lähdetty.

Kuntaluettelossa on korjattu kuntaliitosten aiheuttamat muutokset, joten summat on esitetty nykyisten kuntarajojen mukaan.

Taulukko 1. Varsinais-Suomessa vuosina 1974-79 toimineet rengastajat. A = edelleen aktiivinen rengastaja, Y = yleislupa.

Nimi		Kotikunta	Pull	Fl	Yhteensä
Ahola, Jorma	A	(Valkeakoski)	0	3	3
Alhainen, Jouko	A	(Humppila)	9	2	11
Andsten, Pentti	A	(Hämeenlinna)	5	0	5
Antikainen, Eero	A	(Iisalmi)	24	0	24
Anttila, Martti	A	Taivassalo	300	0	300
Aspelund, Seppo	A	(Vantaa)	58	0	58
Aula, Kimmo	A	(Helsinki)	748	146	894
Dahlqvist, Martti		Turku	0	9	9
Eklöf, Kalevi	A	(Hämeenlinna)	0	2	2
Ekstam, Bo	A	(Kirkkonummi)	17	0	17
Eloranta, Matti	A	Turku	26	22	48
Grönlund, Seppo	A	(Kouvola)	3	0	3
Grönqvist, Kai	A	Turku	535	120	655
Gustafsson, Esko	A	Turku	19	83	102
Haapala, Risto	A	(Imatra)	0	51	51
vonHaartman, Lars	A	(Askainen)	2467	473	2940
Hakala, Jouko	AY	Turku	1083	1848	2931
Halonen, Jorma	A	(Pello)	11	0	11
Halttunen, Heikki	A	(Helsinki)	69	0	69
Halttunen, Matti	A	(Helsinki)	425	4	429
Hankela, Jussi	A	Turku	56	6	62
Hankela, Matti	A	(Tampere)	1	0	1
Hedenström, Kaius	A	(Helsinki)	1778	1	1779
Helppi, Kalevi	A	(Ulvila)	2	0	2
Helske, Timo	A	(Espoo)	29	0	29
Hiivola, Kari-M.	A	Mynämäki	10	18	28
Hiltunen, Tapio	A	Turku	352	89	441
Hollsten, Johan	AY	Turku	40	1195	1235
Honkasalo, Tapani	A	(Pori)	322	0	322
Hyvönen, Raimo	AY	Turku	964	1177	2141
Häkkinen, Ilmari	A	Turku	208	748	956
Hämäläinen, Arto	A	(Mikkeli)	6	0	6
Högmander, Jouko	A	Turku	398	59	457
Jaakola, Heikki	A	(Tampere)	17	2	19
Joutsamo, Esko	A	(Kerava)	1871	7	1878
Järvinen, Hannu	AY	(Kouvola)	0	33	33
Kalinainen, Pertti	A	(Pori)	2	0	2
Karhu, Heikki	AY	Turku	392	2566	2958
Karhumäki, Juhani	A	Muurla	2168	341	2509
Karle, Jan-Chr.	A	(Kauniainen)	0	3	3
Karlin, Antti	A	Turku	55	4	59
Kaikusalo, Asko	A	(Loppi)	1	0	1
Karlson, Leo	AY	Turku	657	492	1149
Karlson, Rolf	AY	Turku	3949	3334	7283
Kilpi, Tor-Mikael	A	(Helsinki)	90	6	96
Kivivuori, Osmo	AY	Turku	462	92	554
Koskela, Kimmo	A	(Kulho)	0	28	28
Koskinen, Olli	A	(Oulu)	2	0	2
Kotiranta, Seppo		Turku	9	0	9
vonKnorring, C.F.	A	(Kauniainen)	1472	762	2234
Kuitunen, Markku	A	(Eteläinen)	14	1	15
Laaksonen, Matti	A	Turku	813	3884	4697
Lahtinen, Jalo		Matildedal	0	4	4
Lahtonen, Ismo	AY	Turku	1671	370	2041

Laine, Hannu	A	(Hanko)	114	3	117
Laine, Henry	A	Kanunki	402	32	434
Lapintie, Pyry		Turku	7	3	10
Latja, Raimo	A	(Joensuu)	5	0	5
Lehikoinen, Esa	AY	Turku	1876	6073	7949
Lehtonen, Heikki	A	(Mikkeli)	3	0	3
Leino, Timo	A	Turku	15	0	15
Lemmetyinen, Risto	A	Turku	6	27	33
Leppäkoski, Erkki		Turku	122	0	122
Lindström, Jussi	A	Turku	0	420	420
Linkola, Pentti	A	(Jorvas)	1118	2	1120
Liukkonen, Olavi	A	(Viiala)	19	0	19
Lumio, Rauli	A	Turku	1822	420	2242
Michelsson, Rolf	A	Ruomela	757	2	759
Mikkola, Erkki	A	(Tampere)	0	1	1
Mustakallio, P.	A	Kiikka	376	2	378
Myrsky, Hannu		Kaarina	81	308	389
Mäntylä, Kari	AY	Turku	4	20	24
Mättö, Pekka	A	(Mikkeli)	0	1	1
Numminen, Tapani	AY	Turku	386	122	508
Nurmi, Timo	A	Turku	532	24	556
Ojala, Heikki	A	Turku	20	105	125
Ormio, Tapani	A	(Espoo)	801	0	801
Osmonen, Olli	A	Turku	0	51	51
Paronen, Rauni	A	(Espoo)	6	0	6
Pekkala, Seppo	A	Turku	251	17	268
Peussa, Urpo		Turku	22	33	55
Pihlasalo, Hannu	A	(Panellia)	23	0	23
Pitkänen, Juhani	A	(Kiistala)	0	1	1
Purasmaa, Reijo	A	(Helsinki)	124	3	127
Ranta, Antti	A	Turku	22	0	22
Rautkari, Mauri	A	(Helsinki)	5188	362	5550
Ryssy, Jussi	A	(Ähtäri)	0	12	12
Räsänen, Toivo	A	(Kuopio)	1	0	1
Saari, Lennart	A	Röölä	769	144	913
Saarinen, Risto	A	(Tuuri)	0	4	4
Salmela, Tuomo	A	(Helsinki)	0	184	184
Salovaara, Risto	A	Turku	37	12	49
Sandell, Pauli	A	Turku	819	70	889
Saurola, Pertti	A	(Helsinki)	8	0	8
Seppälä, Uolevi	A	(Hyvinkää)	168	1	169
Siitonen, Pekka	A	(Helsinki)	213	32	245
Soikkeli, Martti	A	Turku	181	0	181
Sola, Heikki	A	(Tampere)	3	0	3
Stenroos, Arto	?	?	27	0	27
Stjernberg, M	A	(Kauniainen)	305	18	323
Stjernberg, T	A	(Kauniainen)	722	4	726
Tallgren, Timo	AY	(Helsinki)	0	35	35
Taro, Reijo	A	(Espoo)	0	1	1
Tenovuo, Jorma	A	Turku	0	2	2
Tenovuo, Olli	A	Turku	300	1842	2142
Tuominen, Kari	A	Turku	0	535	535
Turunen, Juha	A	(Helsinki)	90	0	90
Uusitalo, Raimo	A	Turku	83	1	84
Velmala, Lasse	A	Paimio	16	0	16
Willamo, Heikki	A	(Helsinki)	2	1	3
Willamo, Risto	A	(Helsinki)	8	1	9
Virolainen, Martti	A	(Espoo)	221	4	225
Virtanen, Juhani	AY	Turku	4338	8817	13155
Virtanen, Risto	A	(Sahalahti)	21	68	89
Jurmon lintuas.			146	23529	23675
Yhteensä			46203	61334	107537

Taulukko 2. Rengastusten kuntajakautuma Varsinais-Suomessa vuosina 1974-79 sekä pesäpoikasten vuosittainen rengastusmäärä pinta-alayksikköä kohden eri kunnissa.

Kunta	Yhteensä 1974 - 1979			pull/v/km ²
	pull	Fl	yhteensä	
Askainen	3807	665	4472	10.9
Aura	10	0	10	0.0
Dragsfjärd	10994	7816	18810	7.7
Halikko	85	1	86	0.0
Houtskari	39	0	39	0.1
Iniö	348	315	663	1.3
Kaarina	460	354	814	1.4
Kalanti	798	219	1017	0.7
Karinainen	65	6	71	0.1
Kemiö	29	37	66	0.0
Kiikala	70	125	195	0.0
Kisko	177	61	238	0.1
Korppoo	991	23535	24526	1.1
Koski tl	12	1	13	0.0
Kustavi	1374	4474	5848	1.6
Kuusjoki	13	0	13	0.0
Laitila	152	12	164	0.05
Lemu	22	1	23	0.1
Lieto	70	70	140	0.1
Loimaa	3	0	3	0.0
Loimaa mlk	19	0	19	0.0
Marttila	17	1	18	0.0
Masku	56	1	57	0.1
Mellilä	8	1	9	0.0
Merimasku	315	292	607	1.0
Mietoinen	3328	830	4158	11.5
Muurla	1259	198	1457	2.6
Mynämäki	77	28	105	0.0
Naantali	109	128	237	0.4
Nauvo	4540	34	4574	3.5
Nousiainen	127	29	156	0.1
Oripää	16	3	19	0.0
Parainen	885	279	1164	0.6
Paimio	575	359	934	0.4
Perniö	306	174	480	0.1
Pertteli	84	105	189	0.1
Piikkiö	294	111	405	0.5
Pyhäranta	164	0	164	0.2
Pöytyä	213	16	229	0.1
Raisio	73	222	295	0.3
Rusko	19	2	21	0.1
Rymättylä	2092	151	2243	2.5
Salo	1844	769	2613	2.2
Sauvo	68	17	85	0.0
Suomusjärvi	590	50	640	0.6
Särkisalo	55	28	83	0.1
Taivassalo	225	2	227	0.3
Turku	5976	18829	24805	5.6
Uusikaupunki	910	544	1454	0.5
Vahto	6	0	6	0.0
Vampula	17	2	19	0.0
Vehmaa	160	9	169	0.1
Velkua	699	2	701	4.7
Västanafjärd	282	1	283	0.5
Yläne	1028	418	1446	0.5
Yhteensä	45965	61228	107295	

Taulukko 3. Eri lintulajien rengastusmäärät Varsinais-Suomessa vuosina 1974-79.

Laji	Yhteensä 1974-79			Laji	Yhteensä 1974-79		
	pull	Fl	yht.		pull	Fl	yht.
mustakurkku-uikku	1	0	1	taivaanvuohi	1	372	373
silkkiuikku	0	1	1	jänkäkurppa	0	48	48
kyhmyjoutsen	1	7	8	lehtokurppa	31	18	49
merihanhi	4	0	4	isosirri	0	2	2
kanadanhanhi	0	14	14	pikkusirri	0	8	8
sinisorsa	15	718	733	lapinsirri	0	1	1
tavi	0	22	22	merisirri	0	9	9
haapana	1	0	1	suosirri	0	332	332
punasotka	6	0	6	kuovisirri	0	10	10
tukkasotka	17	11	28	jänkäsirriäinen	0	1	1
lapasotka	2	1	3	suokukko	0	54	54
telkkä	0	16	16	merikihu	24	0	24
haahka	13	21	34	kalalokki	1307	2	1309
pilkkasiipi	0	6	6	harmaalokki	10053	0	10053
isokoskelo	0	4	4	selkälokki	1120	0	1120
tukkakoskelo	0	1	1	merilokki	663	48	711
mehiläishaukka	8	0	8	naurulokki	1013	14	1027
kanahaukka	602	79	681	räyskä	406	0	406
varpushaukka	96	87	183	kalatiira	1995	0	1995
hiirihaukka	201	4	205	lapintiira	1505	0	1505
piekana	0	1	1	ruokki	90	0	90
kiljukotka	0	1	1	riskilä	125	0	125
merikotka	5	0	5	kesykyyhky	204	129	333
ruskosuohaukka	206	0	206	uuttukyyhky	509	8	517
kalasääski	358	1	359	sepelkyyhky	20	9	29
nuolihaukka	35	2	37	turkinkyyhky	0	4	4
ampuhaukka	14	3	17	käki	2	24	26
tuulihaukka	112	3	115	huuhkaja	418	6	424
metso	0	1	1	hiiripöllö	0	7	7
teeri	9	3	12	varpuspöllö	0	13	13
pyy	4	0	4	lehtopöllö	305	32	337
peltopyy	1	4	5	viirupöllö	67	5	72
fasaani	0	73	73	sarvipöllö	26	25	51
kurki	1	0	1	suopöllö	0	5	5
luhtakana	56	70	126	helmiopöllö	306	249	555
ruisräikkä	0	2	2	kehrääjä	5	25	30
pikkuhuitti	0	1	1	tervapääsky	20	14	34
luhtahuitti	0	49	49	kuningaskalastaja	0	8	8
liejukana	18	11	29	harjalintu	0	4	4
nokikana	2	1	3	käenpiika	706	196	902
meriharakka	76	1	77	harmaapäätikka	14	30	44
töyhtöhyppä	82	12	94	palokärki	10	0	10
tundrakraumitsa	0	1	1	käpytikka	3	385	388
kapustarinta	0	2	2	valkoselkätikka	0	1	1
tylli	33	19	52	pikkutikka	0	13	13
pikkutylli	7	6	13	pohjantikka	2	8	10
pikkukuovi	0	2	2	kangaskiuru	0	1	1
isokuovi	17	0	17	kiuru	3	29	32
mustaviklo	0	2	2	haarapääsky	208	60	268
punajalkaviklo	44	30	74	räystäspääsky	0	139	139
metsäviklo	10	10	20	törmäpääsky	84	571	655
liro	2	60	62	korppi	158	1	159
rantasipi	51	38	89	varis	120	11	131
karikukko	95	2	97	mustavaris	0	15	15
heinäkurppa	0	2	2	naakka	55	10	65
				harakka	24	2	26

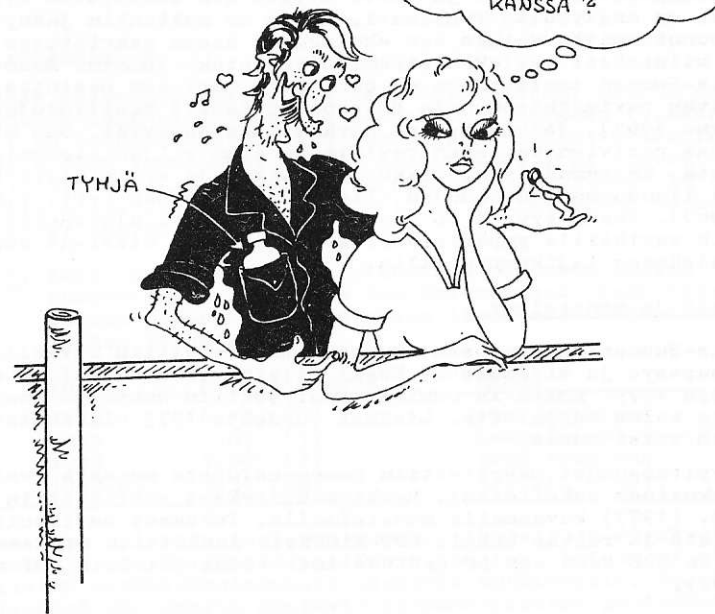
Laji	Yhteensä 1974-79			Laji	Yhteensä 1974-79		
	pull	Fl	yht		pull	Fl	yht
pähkinähakki	0	39	39	hippiäisuuni-			
närhi	7	60	67	lintu	0	1	1
talitiainen	8196	7794	15990	idänuunilintu	0	3	3
sinitiaainen	1606	1501	3107	hippiäinen	0	4253	4253
kuusitiainen	386	379	765	harmaasieppo	349	1150	1499
töyhtötiainen	37	132	169	kirjosieppo	8612	2086	10698
hömötiainen	109	451	560	sepelsieppo	0	6	6
pyrstötiainen	0	151	151	pikkusieppo	0	31	31
pähkinänakkeli	0	13	13	rautiaainen	5	464	469
puukkiipijä	79	1120	1199	niittykirvinen	4	205	209
koskikara	0	85	85	nummikirvinen	3	3	6
peukaloinen	0	106	106	metsäkirvinen	49	228	277
punarinta	31	9961	9992	lapinkirvinen	0	15	15
satakieli	74	79	153	luotokirvinen	2	0	2
sinirinta	1	159	160	västäräkki	429	293	722
mustaleppälintu	3	4	7	keltavästäräkki	2	229	231
leppälintu	155	1626	1781	tilhi	0	72	72
pensastasku	100	146	246	lapinharakka	0	33	33
kivitasu	40	167	207	punapälepinkäinen	1	1	1
sepelrastas	0	2	2	pikkulepinkäinen	114	623	737
mustarastas	105	747	852	kottarainen	398	468	866
räkättirastas	188	205	393	varpunen	7	800	807
punakylkirastas	313	1051	1364	pikkuvarpunen	0	1	1
laulurastas	98	1736	1834	viherpeippo	84	2177	2261
kulorastas	13	9	22	tikli	0	46	46
pensassirikka-				vihervarpunen	0	567	567
lintu	0	4	4	hemppo	22	90	112
viitasirkkalintu	0	1	1	vuorihemppo	0	13	13
rastaskerttunen	0	1	1	urpiainen	0	293	293
rytikerttunen	0	328	328	tundraurpiainen	0	1	1
luhtakerttunen	0	8	8	punatulkku	11	1155	1166
ruokokerttunen	4	399	403	punavarpunen	50	83	133
kultarinta	5	78	83	taviokuurna	0	16	16
mustapääkerttu	9	385	394	pikkukäpylintu	0	23	23
kirjokerttu	9	28	37	isokäpylintu	3	5	8
lehtokerttu	70	1239	1309	peippo	139	1808	1947
pensaskerttu	99	412	511	järripeippo	0	372	372
hernekerttu	58	491	549	keltasirkku	27	1856	1883
pajulintu	230	3255	3485	peltosirkku	0	40	40
tiltalti	10	437	447	pohjansirkku	1	9	10
sirittäjä	35	63	98	pikkusirkku	0	1	1
kirjosipiunni-				pajusirkku	15	2587	2602
lintu	0	1	1	lapinsirkku	0	3	3
				pulmunen	0	1	1
				yhteensä	46203	61329	107532

Taulukko 4. Varsinais-Suomessa rengastettujen lintujen määrä eri vuosina kaudella 1974 - 79 (seuraava sivu).

Vuosi	pull	pull %	Fl	yhteensä
1974	7428	46.2	8639	16067
1975	7969	44.1	10230	18199
1976	8015	38.2	13040	21055
1977	6741	45.5	8094	14835
1978	6908	42.8	9249	16157
1979	8913	42.6	12079	20992

TIPUSENI, PULUSENI
OMA KYHKYLÄISENI...
...MITÄ PITÄISIT
TÄLLÄISESTA
RENKAASTA ??

OLENKOHAN JOUTUNUT
TEKEMISHN LINTUTIEELLJÄN
KANSSA ?

VARIKSEN MUNIEN YMPÄRISTÖMYRKKY- PITOISUUKSISTA LOUNAIS-SUOMEN SISÄMAASSA JA ULKOSAARISTOSSA

ANTTI KARLIN & RISTO LEMMETTYINEN

Johdanto

DDT- ja PCB-aineet ovat metyylielohopean ohella tunnetuimpia Itämeren ympäristömyrkyistä. Hitaasti hajoavina aineina ne kerääntyvät meren ravintoketjuihin saaden toisinaan aikaan melkoisia lisääntymiseen liittyviä ongelmia varsinkin ketjujen huipuilla sijaitsevis- sa lajeissa. Tunnetuimpia esimerkkejä Itämeren alueella ovat meri- kotka ja hylkeet.

Globaalisesti tarkasteltuna ympäristömyrkkujen määrät Itämeressä ovat huomattavan suuret ja tästä syystä sen elämistön myrkkypitoi- suuksia on analysoitu runsaasti. Varis on kuitenkin jäänyt lähes huomioimattomaksi vaikka sen ekologinen asema saaristossa liittyy hyvin kiinteästi vesiekosysteemien ravintoketjuihin. Esimerkiksi Lounais-Suomen saaristossa on osoitettu variksen pesintäaikana käyttävän ravinnokseen noin 80-prosenttisesti vesilintujen munia (Tenovuo 1963), joihin myrkyt herkästi kerääntyvät. Sen sijaan si- sämaassa pesivien varisten ravinto koostuu viljan siemenistä, hyön- teistä, kastemadoista, pikkunisäkkäistä ja erilaisista eläinjät- teistä linnun munien osuuden ollessa vähäisempää (vrt. v.Haartman ym. 1967). Tästä syystä on oletettavissa, että ulkosaaristossa pe- sivillä variksilla ympäristömyrkkypitoisuudet olisivat suuremmat kuin sisämaan lajikumppaneilla.

Aineisto ja menetelmät

Lounais-Suomen saaristosta, Kustavista, kerättiin keväällä 1979 yk- si munapesye ja sisämaasta, Koski Tl:stä, samoin yksi munapesye ke- säkuussa 1979. Kustavin munista analysoitiin kaksi ja Koski Tl:n munista kolme kappaletta. Lisäksi vuodelta 1975 oli Kustavista ana- lysoitu viisi munaa.

Myrkkypitoisuudet määritettiin homogenoidusta munasta (valkuainen ja ruskuainen sekoitettu). Myrkkymääritykset suoritettiin Lemmetyl- sen ym. (1977) kuvaamalla menetelmällä. Tulokset on ilmoitettu tuo- rekudosta ja rasvaa kohti. DDT-aineista laskettiin erikseen hajoa- mistuote DDE sekä sen prosentuaalinen osuus kaikista DDT-aineista (= sDDT).

Tulokset

Ulkosaaristosta kerättyjen munien myrkkypitoisuudet tuorekudoksessa olivat moninkertaiset sisämaasta kerättyjen munien pitoisuuksiin verrattuna: sDDT:n osalta 37-kertaiset ja PCB:n osalta 35-kertaiset. Rasvakudoksessa erot olivat vielä suuremmat: sDDT:n osalta 45-ker- taiset ja PCB:n osalta 44-kertaiset (taulukko 1). Huolimatta aineis- ton vähäisyydestä voidaan kuitenkin todeta, että alueellinen ero ul- kosaariston ja sisämaan välillä oli erittäin huomattava.

Taulukko 1. Koski Tl:stä ja Kustavista kerättyjen munien sDDT-, DDE- ja PCB-pitoisuudet keväällä 1979.

Alue	rasva-%	rasvassa			tuorekudoksessa		
		sDDT	DDE	PCB	sDDT	DDE	PCB
Koski Tl	4.59	3.34	2.93	6.41	0.15	0.13	0.29
	5.24	2.52	1.62	7.35	0.13	0.09	0.39
	3.40	2.45	2.45	8.65	0.08	0.08	0.29
$\bar{x}$ (n=3)	4.41	2.77	2.33	7.47	0.12	0.10	0.32
Kustavi	3.96	162.91	158.98	349.17	6.46	6.30	13.84
	2.89	86.89	86.45	301.71	2.51	2.49	8.70
	3.43	124.90	122.71	325.44	4.48	4.40	11.27
$\bar{x}$ (n=2)							

Kerätty aineisto antaa viitteitä siitä, että DDE:n prosentuaalinen osuus sDDT:stä vaihtelee alueittain (taulukko 2). Tämä merkitsee sitä, että ulkosaariston varikset ovat tehokkaammin muuttaneet ku- doksissaan olevan DDT:n DDE:ksi kuin sisämaan varikset.

Taulukko 2. DDE:n osuus sDDT:stä %:na (Kustavin aineistoon yhdistetty vuosina 1975 kerätyt munat).

	rasva	kudos
Koski Tl (n=3)	84.3	82.2
Kustavi (n=7)	95.1	95.2

Tulosten tarkastelua

Osa Suomessa pesivistä variksista talvehtii täällä, suurin osa kui- tenkin muuttaa lähinnä Itämeren eteläosiin ja Saksaan (v.Haartman ym. 1967). On todennäköistä, että Suomessa pesiviin variksiin kerään- tyy myrkkyjä sekä talvehtimis- että pesimisalueilta. Klooratut hii- livedyt, joihin DDT- ja PCB-aineet kuuluvat, muodostavat kuitenkin siinä määrin globaalisen ongelman, että on vaikea sanoa tarkasti, mistä varikset saavat niitä kudoksiinsa.

Taulukko 3. Keskimääräisiä DDE-pitoisuuksia varisten munien tuore- kudoksissa Suomesta ja Iso-Britanniasta kerättyjen näyt- teiden perusteella. Suluissa ilmoitettu tutkittujen näyt- teiden lukumäärät.

Alue	Vuosi	DDE-pitoisuus	Lähde
Koski Tl	1979	0.10 (3)	tämä tutkimus
	1975	4.65 (5)	Lemmetyinen ym 1977
Kustavi	1979	4.40 (2)	tämä tutkimus
	1963-69	0.34 (26)	Ratcliffe 1970

Taulukossa 3 on esitetty varisten munista löydettyjä myrkkypitoisuuksia Suomesta ja Iso-Britanniasta. Kirjoittajien tietoon ei ole tullut muita varisten myrkkypitoisuuksia koskevia tutkimuksia. Suurimmat DDE-pitoisuudet on tavattu Kustavin ulkosaaristossa pesivissä varik- sissa. Tämä johtuu todennäköisesti siitä, että ulkosaariston varis- ten ravintoekologia liittyy kiinteästi merellisiin ravintoketjuihin, joissa kyseiset pitoisuudet ovat suuria.

On mielenkiintoista verrata näiden saaristovaristen munien sDDT- ja PCB-pitoisuuksia merikotkan vastaaviin arvoihin. Vaasan saaristossa on viime vuosina kerätty ja analysoitu 10 kuoriutumatta jäänyttä me- rikotkan munaa, joiden rasvassa DDE-pitoisuudet olivat keskimäärin 453 mg/kg ja PCB-pitoisuudet vastaavasti 584 mg/kg (Koivusaari ym. 1980). Kustavin variksen muniin verrattuna DDE-pitoisuus oli meri-

kotkalla 4.1-kertainen ja PCB-pitoisuus 1.8-kertainen.

Yleisesti tiedetään, että merikotkan pesimätulos on huolestuttavasti kärsinyt ympäristömyrkyistä. Sen sijaan variksella ei näytä ainkaan toistaiseksi esiintyneen vastaavia ongelmia (R. Tenovuo, suull.ilm.). Päinvastoin variskannat ovat saaristoissamme tällä hetkellä suuremmat kuin koskaan aikaisemmin sinä aikana, jolloin kvantitatiivisia lintulaskentoja on saaristoissamme suoritettu (mm. Lemmetyinen 1980).

Munista tehdyt analyysit viittaavat siihen, että sisämaan ja ulko-saariston varisten välillä on myrkkypitoisuuksissa suuret erot. Toisin sisäsaariston vertailuaineisto on toistaiseksi liian pieni, vain yksi pesye. Lintuharrastajille esitämme vihjeeksi, että variksen pesimäbiologiaa tunnetaan sisämaassa erittäin niukasti. Sen tutkiminen tuottaisi myös tietoa siitä, missä määrin ympäristömyrkyt mahdollisesti vaikuttavat varisten pesimätulokseen.

Kirjallisuus

von Haartman, L. & Hildén, O. & Linkola P. & Suomalainen P. & Tenovuo R. (1967): Pohjolan linnut värikuvin. - Otava.

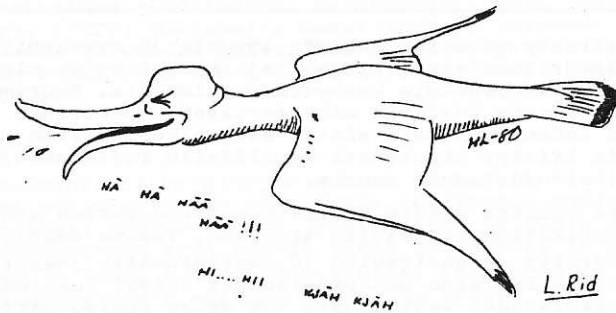
Koivusaari, J. & Nuuja, I. & Palokangas, R. (1980): Uhattu merikotka. - Gummerus, 112 s.

Lemmetyinen, R. (1980): Vesi- ja lokkilintujen kannanmuutoksista Gullkronan selällä, Turun saaristossa vuosina 1948-1977. - Suomen Riista 28:42-48.

Lemmetyinen, R. & Rantamäki, P. & Uusitalo, R. (1977): Saaristomereillä pesivien lapintirojen, kalasääskien ja varisten DDT- ja PCB-pitoisuuksista. - Lintumies 12:108-117.

Ratcliffe, D. A. (1970): Changes attributable to pesticides in egg breakage frequency and eggshell thickness in some British birds. - J. Appl. Ecol. 7:67-107.

Tenovuo, R. (1963): Zur brutzeitlichen Biologie der Nebelkrähe (Corvus corone cornix L.) im äusseren Schärenhof Südwest-Finnlands. - Ann. Zool. Soc. Zool.-Bot. Fennica Vanamo 25:1-147.

SAARELLA SATTUNUTTA II

JTO

Taas on aika ravistella Jurmon huulikirjan nuhruisilta sivuilta muutama jutunpätkä sensuurisihdin lävitse Ukulin palstatilan komitukseksi. Ensimmäinen otoshan julkaistiin lehdessä 1977 (n:o 11). Ne, jotka eivät ole asemalla käyneet, mähertäkööt aluksi näiden katkelmien parissa ja siirtyköt sitten itse paikan päälle Jurmoon tutustumaan tarkemmin huulikirjan rikkaaseen sisällykseen ja opettelemaan vanhan Jurmon-kävijän mentaliteettia.

6.-7.9.1969 Ihmeellisiä vieraita Korppoon Jurmossa

Korppoon Jurmon pienessä kyläyhteisössä herätti hämmästyystä kaksi vierasmaalaisen näköistä turistia, jotka viime viikonloppuna saaren vaatimattomimpaan majaan tunkeutuen vaativat yösiijaa jonkun Tarposen ja kamerayhdistyksen nimeen vedoten.

Huolimatta täysmiehityksestä päättivät jalomieliset ornitologit luovuttaa muukalaisille makuusiijaa. Jo alkuaikasta kiinnitti raittiimpien ornitologien huomiota vieraiden sopimaton alkoholinkäyttö. Oven vieressä lattialla istuen he kumosivat Koff-olutpullon toisensa jälkeen ja vielä myöhään illallakin havaittiin heidän käyvän eteisen puolella salaa nauttimassa alkoholipitoisia juomia.

Ruokailtaessa luultiin ensin outojen vieraiden nautiskellen einehtivän Gryerere-juustoa kunnes havaittiin hajun tulevan heidän pesemättömistä varpaistaan. Lähes kaikkeen tottuneet, karaistuneet lintumiehet kestivät sentään tämän, mutta vieraiden alkaessa keskustella asiantuntevasti Beethovenin sinfoniaista ja retkielämän ihanuuksista oli kärsimys huipussaan. Lisäksi toinen vieraista osoitti ennennäkemättömän suvaitsemattomuutta vaatimalla RADIO LUXEMBURGIN sulkemista, vaikkei aamu vielä sarastanutkaan.

Onneksi yön koettelemuksista selvittiin sentään kunnialla, ja aamulla muukalaiset lähtivät jo sovinnolla omien sanojensa mukaan "ottamaan irti länsirintasta mahdollisimman paljon." Kauhulla seurattiin, miten miehet olivat myöhästyä laivasta, mutta onneksi kapteeni, entinen taistelulentäjä, odotti omiaan. - Myöhään seuraavaan yönön pohdittiin vielä lintuasemalla, mitä vieraat oikeastaan olivat miehiään ja lopulta tultiin siihen johtopäätökseen, että he saattoivat olla merkonomeja.

16.5.1970 "Sisiksen" viimeinen töppäys Jurmossa

Tilanne 16.5.-70 klo 9.00. Lintumiehet luovat viimeisen silmäyksen Jurmon maiseman yli Muinaismuiston korkeuksilta. Laivan tuloon on aikaa enää vain 1/2 tuntia. "Sisis" on tulossa järveltä. Kaikkien katseet seuraavat "sisistä". Nyt "sisis" menee sisään kämppään. Aikaa laivan lähtöön 20 minuuttia. Saarelle jäävät huokaavat, lähtijät kiroavat. Mutta mitä nyt!! "Sisis" tulee ulos ja menee kaivolle vettä hakemaan. Lähtijät hymyilevät - tulee rauhallinen matka - "sisis" ei ehdi mukaan. Jäävät manaavat - "sisis" vielä viikoksi saarelle - ei ikinä. "Sisiksellä" on 1/2 purkkia hernerokkaa. Se riittää kyllä "sisikselle" viikoksi. Vain 15 minuuttia laivan lähtöön. Kämpän ovea raotetaan. Näkykö "sisis" sisällä? - Kyllä. Hän syö kiireellä mahtavaa hernerokkakattilallista. "Sisis" hermostuu, kun kuulee, että lai-

va on 5 minuutin päässä rannasta. Lähtijät vakuuttavat, ettei kii-
rettä ole. Jäävät alkavat pakata "sisiksen" vähäisiä tavaroita. Her-
nesoppa pakataan muovipussiin, jonka "sisis" asettaa taskuunsa. Muut
lähtevät. "Sisiksen" tavaroita on kadoksissa. Laiva huutaa rannassa.
Själva soutaa jo laivalle. "Sisis" puuttuu. Nyt jäävät kantavat "si-
siksen" rantaan ja tyrkkäävät verkkokepillä uhaten "sisiksen" uimaan
- sisämaan kettuna "sisis" ui kuin kala ja on ennen Självaa laivassa.
Kapteeni kiroaa. "Sisis" kastelee koko laivan ja istuessaan vielä it-
seensä, sillä hän istuu hernerokan taskussaan leviäksi. Jäävät hymyi-
levät leveästi ja lähtijät manaavat leveästi myös - tulee kuiva
reissu - sisämaan kuivahtanutta huumoria. "Sisiksen" kommentti: "tu-
lipa uitua".

29.5.1970 Kauden huuli

Renkipoika tuli vihaisena sisälle ja huusi: "Alla nätena genast upp"
ja heitti oven kiinni. Muut lähtivät heti verkkoja nostamaan, mutta
Breini alkoi pakata heti valtavalla vauhdilla. Kun muut tulivat
kierrokselta, niin Breini odotti kiukkuisena ovella ja kysyi: "Eiks
muut lähde". Ihmeteltiin minne ja Breini vanhana ruotsinkielen ymmär-
täjänä sanoi: "Etteks te kuullu, kun Själva sanoi äsken "kaikki heti
Nötöseen" (Alla nätena genast upp). -Riitti muille naurua, kun asiaa
selvitettiin.

XI/1970 Miksi 10 000 jäi rikkomatta ? ? ?

Syy siihen, että 10 000:n haamuraaja ilmeisesti jää saavuttamatta,
voidaan ilmeisesti langettaa H. Haukkasaaren hintelille hartaille,
miehen, joka myös Hökön nimellä tunnetaan. Haukkasaaren raukkamainen,
Jurmon oloissa erittäin raskauttavien asianhaarojen vallitessa tehty
rikos tuli Aladinin valoon, kun kunnat, innokkaat, puhdasmieliset
Jurmon-kävijät alkoivat iltasella katsella verkkoja seuraavan päivän
verkkorengastusta valmistellakseen. Kävi ilmi, ettei Haukkasaari ol-
lutkaan käyttänyt verkkoja lintujen pyyntiin, vaan aivan ilmeisesti
kalastukseen. Valppaat Jurmon-kävijät pistivät heti pystyyn kenttä-
oikeuden tapahtunutta tutkimaan, ja asian loppukäsittelyssä kävi il-
mi mm. seuraavia asioita.

- Kaikki englantilaiset verkot, joita pidetään parhaimpina, ja jotka
ovat myös kalleimpia, olivat jokseenkin nihkeitä.

- Japanilaiset verkot olivat aivan litimärkiä, kuin vettä imevä
Vettex-tiskirätti.

- Kaikki verkot oli kierretty tiukaksi naruksi.

Luopio-Haukkasaaren teolle ei juuri puolusteluja ole löydettävissä.
Haukkasaari ei ollut halunnut rengastaa, vaan pyysi verkoilla kaloja
omien henkilökohtaisiin tarkoituksiinsa. RASKAIN RIKOS minkä revisio-
nisti Haukkasaari kuitenkin teki, oli se, että hän ei verkot nostet-
tuaan kuivattanut niitä, vaan kiersi naruksi ja jätti märehtymään.
Joku helläsydäminen esitti Haukkasaaren puolustukseksi teorian, että
ilmeisesti Haukkasaari oli ajatellut uikkujen muuttavan sukeltamalla
etelään ja oli päättänyt pyytää niitä. Kenttäoikeus totesi, että tä-
mä oli kyllä paljon mahdollista, mutta se ei riitä puolustelemaan
raskainta rikosta, verkkojen kuivattamatta jättämistä. Joku esitti,

että Haukkasaarta ei voida pitää syyntakeisena viitaten mm. Pyry
Lapintien tässä kirjassa aikaisemmin viittaamiin tosiasioihin.
Kenttäoikeus totesi, ettei siitä ollut kyseäkään, asiahan oli jo muu-
tenkin selvä. Pienenä lisänä Haukkasaaren syntilastiin lisättäkseen
vielä se, että hän ja Harjula olivat aikoinaan (elokuussa) jättäneet
katiskat niin paskaiseen kuntoon ja hiekan alle, että Kannaksen juu-
rella kului lähes 2 tuntia ennenkuin hanskojen varustautunut joukko
sai katiskat esiin.

Haukkasaaren narunpunonta todettiin suvereeniseksi. Se veti takuulla
vertaa Manilla Oy:n pyykkinarulle. Yhdenkin verkon aukaiseminen vaati
rutosti tupakkia ja manailuja. Nämä todisteet saatuaan ei kenttäoike-
udelle jäänyt muuta mahdollisuutta kuin tuomita Haukkasaaren ennennä-
kemättömän törkeä, siivoton ja raukkamainen käyttäytyminen, joka ON
MITÄ ENIMMİN HYVÄN LINTUMIESETTIKAN VASTAISTA.

Jurmon kenttäoikeuden päätöksellä 8.11.1970 päätettiin Haukkasaari
ampua poissaolevana seuraavana päivänä aamunkoitteessa asianmukaiseen
paikkaan eli Perin lantakasaan. Lisäksi päätettiin Turussa osoittaa
syvää halveksuntaa Haukkasaarelle, sekä verkkoja setvineille annettiin
vapaat kädet toimia hänen suhteensa kuten haluavat.

Jurmon kenttäoikeuden puolesta:

Seppo Kotiranta
kenttäoik.siht.

Todistavat:

L. K.
Korppoon kunnanviskaali

J. P.
Keskusrikospoliisi

U. U.
Kalastuksen valvoja

U. U.
Jurmon kristillinen radio-
ja TV-liitto

Olen tänään tutkinut Haukkasaaren verkoista löydetyn kalan jätteen,
ja todennut sen simpuksi (Zimbus eractus). Kalassa olevat raatelu-
jäljet totesin Haukkasaaren rotanhampaiden jättämiksi.

Arne Rautavaara

Helsingin yliopiston kala-
tiet. lait. Päijänteen o-
saston varajohtaja

Nimen selvennys: P.Linkola

Julkilausuma tapahtuman johdosta:

Oikeus on tapahtunut, laki on otettu kansan karttuisiin käsiin.

Haukkasaaren vastustamisyhdistys r.y.

Teurastustoimikunnan jäsenenä uskaltanen lausua muutaman mielipiteen.
Kun Haukkasaarelta kysyttiin viimeistä, niin hän halusi raakaa simp-
pua, vrt. "rangaistus". Kun hän asettui paalulle ja joukkueenjohtaja
komensi "tulsta", niin Haukkasaari poistui saarelta hymyillen. Kolme
kutia päähän ja loput suolistoon. Todistaa

Joukkueen päällikkö
Luutn. Esko F. Are

YÖLAULAJAT 1980

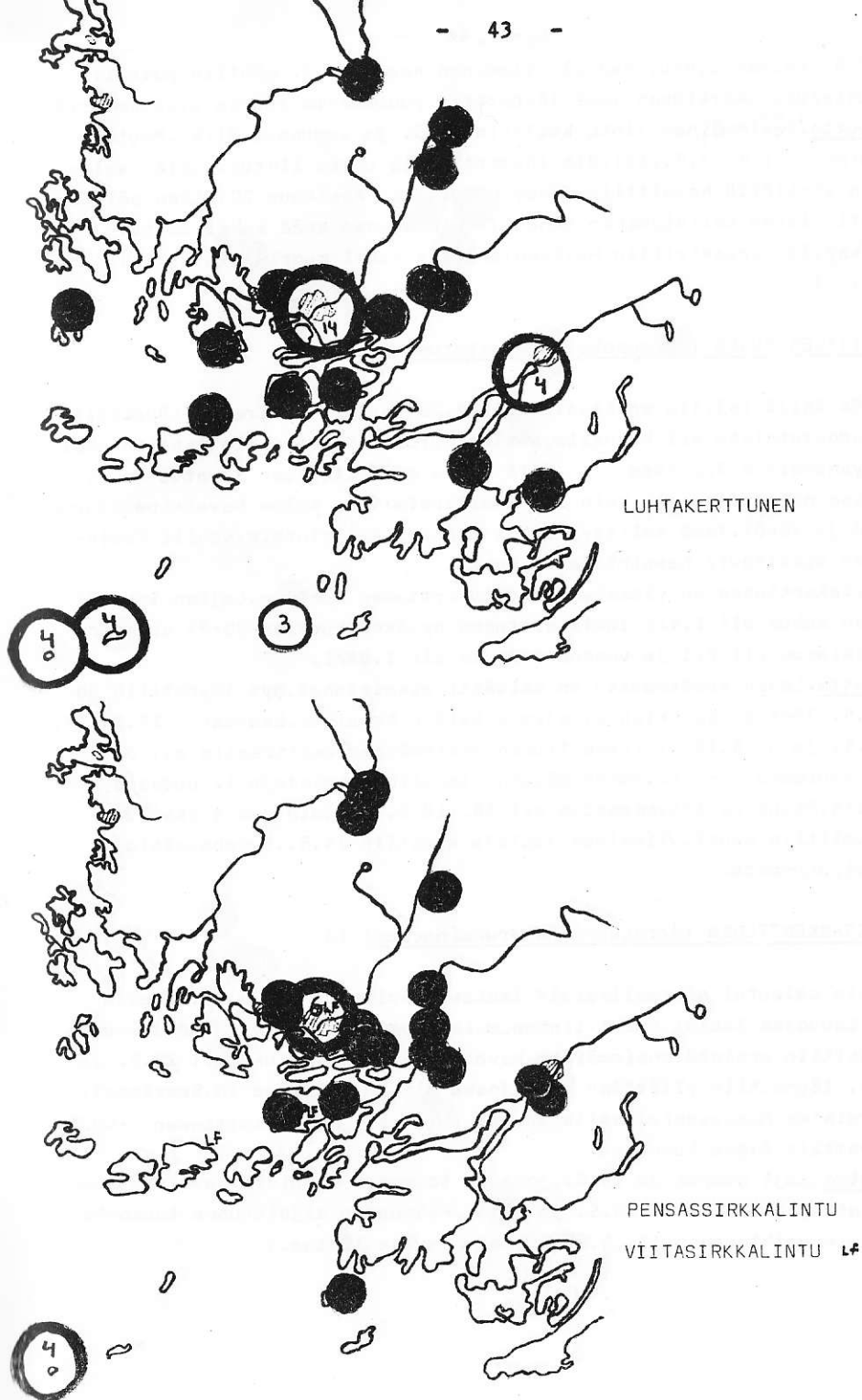
Juhana Piha

Vuosi 1980 oli yölaulajavuotena erittäin hyvä. Laulavien koiraiden yhteismäärä oli suurempi kuin koskaan aikaisemmin. Maantieteellisesti suurimmat aukot olivat Kustavin ja Taivassalon suunnalla. Näiltä alueilta ei tullut yhtään havaintoa. Nyt on ensi kertaa mukana myös Jurmo-Seuraavien 56:n ornitologin havainnot ovat mukana tässä katsauksessa: S. Aspelund, H. Aunio, P. Boström, M. Eloranta, J. Grönlund, J. Hakala, J. Helstola, A. Holmiluoto, J. Hoviseppä, M. Huhta-Koivisto, I. Hämäläinen, L. Iso-Iivari, E. Kangas, H. Karhu, A. Karlin, R. Karlson, A. Keskinen, J. Kirjonen, K. Koponen, H. Kormanen, S. Kujanpää, P. Laaksonen, H. Lahtonen, I. Lahtonen, H. Laiho, Ja. Laine, Ha. Lehto, He. Lehto, S. Leveelahti, A. Linna, P. Loivaranta, R. Lumio, T. Missonen, V. Multala, T. Numminen, J. Nurmi, P. Oksanen, O. Osmanen, M. Peltonen, T. Pulli, R. Riihelä, A. Rivasto, M. Saarinen, Jo. Saario, Ju. Saario, K. Salonen, H. Seppälä, E. Tarponen, I. Tittonen, A. Uotila, A. Viennonon, R. Vikman, J. Vuorinen, T. Vuorisalo, K. Wahloos, J. Wessman.
Kiitos!

LUHTAKERTTUNEN (Acrocephalus palustris) 43+5sp

Kaikkien aikojen suurin lukumäärä. 43:sta yksilöstä 38 oli laulavia koiraita, 3 naarasta ja 2 syksyllä rengastettua nuorta lintua. Laji havaittiin 15 kunnassa, Turusta noin kolmasosa havainnoista. (ks. taulukko) Turun kaupungin alueella hyväksi luhtakerttuspaikoiksi ovat osoittautuneet pienet joet: Raisionjoki, Kuninkoja, Vähäjoki ja Piipanoja. Esim. Piipanojalla oli muutaman sadan metrin alueella kolme laulavaa koirasta. Saaristosta on runsaasti havaintoja: Vänö 3, Utö 4 ja Jurmo 3.

Pesintään viittaavia havaintoja tehtiin kolme. Turun Shellillä havaittiin ensimmäisen kerran 20.5., toinen havainto 7.6.. Heinäkuun 21.-23. saatiin verkosta naaras, jolla oli selvä hautomalaikku ja 3.8. saatiin koiras. Ruissalon Tammelassa tavattiin pariskunta ilmeisellä soitimella. Korppoon Utössä havaittiin 20.-22.6. kaksi laulavaa koirasta ja

22.6. kolmas lintu, joka oli ilmeinen naaras. 3.8. nähtiin paikalla luhta/viitakerttunen sekä löydettiin ruovikosta suuria ulostemääriä. Muutto. Ensimmäinen lintu kuultiin 20.5. ja seuraava 31.5.. Muuton huippu oli 4.-7.6., tällöin löydettiin 15 uutta lintua. Uusia laulavia yksilöitä havaittiin lähes päivittäin kesäkuun 20:nteen päivään asti. Sitten esiintyminen väheni; heinäkuussa enää kaksi uutta. Syksyllä rengastettiin Halikonlahdella kaksi nuorta lintua. (19. ja 22.8.)

VIITAKERTTUNEN (Acrocephalus dumetorum) 30

Myös tällä lajilla ennätyslukumäärä. 29 laulavaa koirasta löydettiin kuudestatoista eri kunnasta, eniten Turusta (9). Linnusta tehtiin yksi syyshavainto Jurmossa. Tätä lajia ei kuitenkaan tavattu saaristossa niin runsaasti kuin luhtakerttusta: Vain kolme havaintoa (Jurmo, Utö ja Vänö). Tämä selittyy lajin itäisellä levinneisyydellä. Pesintään viittaavia havaintoja ei tehty.

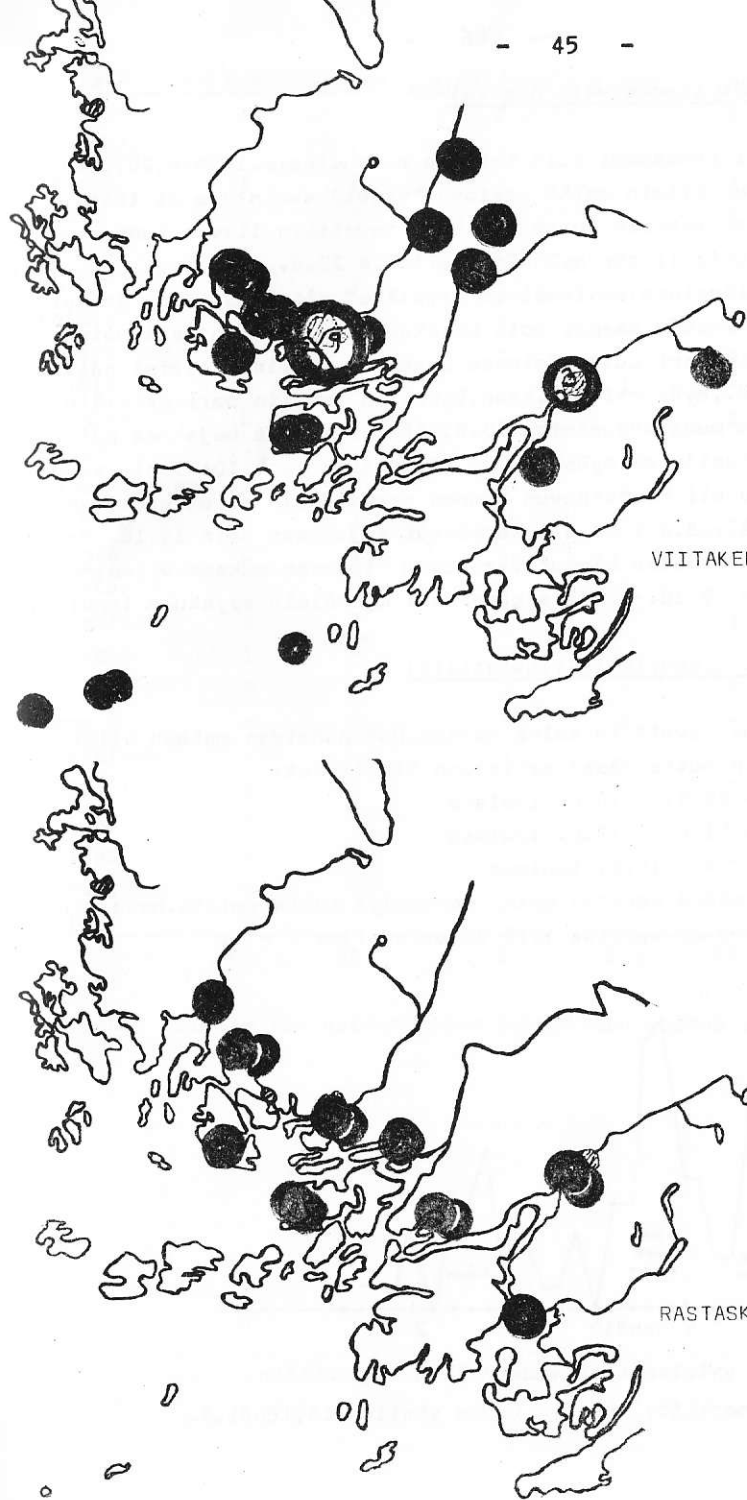
Viitakerttunen on yleistynyt luhtakerttusen suhteen. Lajien lukumäärien suhde oli 1,4/1 luhtakerttusen hyväksi. Vuosien 70-77 suhteen keskiarvo oli 2/1 ja vuonna 1979 se oli 1.88/1.

Muutto. Lajin kevätmuutto on selvästi aikaistunut. Nyt löydettiin jo 23.5.. Tämä on kaikkien aikojen aikaisin havainto. Seuraavat 25.5., 27.5. 29.5. ja 31.5. (2). Viitakerttusen ensimmäinen muuttoaalto oli 31.5.-1.6. ja seuraava 6.-7.6.. Näinä päivinä tehtiin havaintoja 12 uudesta yksilöstä. Pieni esiintymisaalto oli 16.-18.6., jolloin uusia yksilöitä havaittiin kuusi. Viimeinen laulaja kuultiin 24.6.. Syyshavaintoja yksi, Jurmossa.

RASTASKERTTUNEN (Acrocephalus arundinaceus) 14

Kanta palautui normaaliksi: 14 laulavaa koirasta (1979:6). Lemussa ja Sauvossa lauloi kaksi lintua, muissa paikoissa yksinäinen. Lemussa todettiin pesintä: ensimmäinen havainto 12.5., laulu alkoi 20.5. ja 2.6. löydettiin yllättäen pesä, jossa oli kuusi munaa (M. Saarinen). Paraisten Makeavesialtaalla lauloi vain yksi rastaskerttunen. Laji tavattiin 8:ssa kunnassa.

Muutto. Laji saapui jo 12.5., joka on toiseksi aikaisin havainto kautta aikojen. Seuraavat 20.5. ja 25.5.. Päämuutto sijoittunee touko-kesäkuun vaihteeseen. (31.5.-2.6.: kolme uutta lintua.)

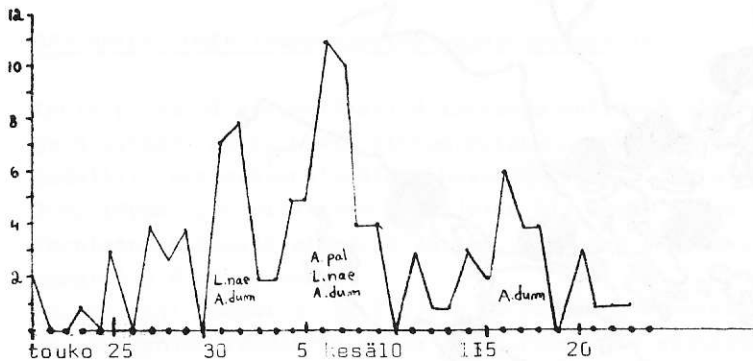

PENSASSIRKKALINTU (Locustella naevia) 27

Tämäkin laji oli runsaampi kuin koskaan ennen. (Esim. 1979:n.20). Lajin kanta pysynee vuosittain melko vakiona. Pesintähavaintoja ei tehty. Viisi yksilöä sai renkaan koipeensa. Laji tavattiin 11:ssä kunnassa. Muutto. Saapui suhteellisen myöhään, nimittäin 25.5., seuraavat 27.5. (2). Muutto oli kaksiosainen: ensimmäinen "ryntäys" oli 31.5.-1.6. ja toinen 7.6.. Uusia lintuja saapui noin kesäkuun puoliväliin asti. Heinäkuussa löydettiin pari uutta. Salossa pensassirkkalintu sirisi päivittäin 6.7. - 16.8., myös päiväsaikaan. Syksyllä tehtiin pari erittäin mielenkiintoista muuttohavaintoa. 16.9. löytyi Utöstä majakkaa päin lentänyt lintu kuolleena. Myös 24.10. löydettiin kuollut lintu samasta paikkaa. Lintu oli höyhenpuvun kunnan perusteella ollut kuollena noin kymmenen päivää, eli se oli törmännyt majakkaan noin 15.10.. Mainittakoon, että Pohjolan Linnut Värikuvin -teoksen mukaan viimeinen havaintopäivä on 28.10.-52 ja seuraavaksi myöhäisin syyskuun lopulla.

VIITASIRKKALINTU (Locustella fluviatilis) 3

Tämä harvinaisuus tavattiin kolme kertaa. Huhupuheiden mukaan olisi ollut useampiakin, mutta tässä arkistoon ilmoitetut:
 Parainen Simonby 29.5. - 10.6. laulava
 Nauvo, Kirkonkylä 11.6. - 19.6. laulava
 Turku, Koroinen 14.- 16.6. laulava
 Vuoden 1980 lukumäärä edustaa melko normaalia esiintymistä. Havaittujen lintujen määrä on vuosina 1976-79 vaihdellut 1 - 4.

KUVA Yölaulajien yhteismäärät vuonna 1980 päivittäin.

Kuvioon on merkitty kunkin uuden yksilön löytöpäivä.

kunta	A.pal	A.dum	A.pal/dum	A.aru	L.nae	L.flu
Turku	14	9	2	2	6	1
Naantali	-	1	-	-	-	-
Raisio	1	1	-	-	2	-
Lieto	-	1	-	-	1	-
Piikkiö	-	-	-	1	2	-
Aura	-	1	-	-	-	-
Paimio	3	-	-	-	4	-
Karinainen	-	1	-	-	-	-
Rymättylä	1	1	-	1	-	-
Parainen	2	2	-	2	2	1
Sauvo	-	-	-	2	-	-
Salo-Halikko	4	3	-	2	2	-
Kiikala	-	1	-	-	-	-
Perniö	2	1	-	-	-	-
Särkisalo	-	-	-	1	-	-
Dragsfjärd	3	1	-	-	1	-
Nauvo	1	-	-	-	-	1
Korppoo	8	3	3	-	4	-
Lemu	-	2	-	2	-	-
Mietoinen	-	-	-	1	-	-
Yläne	1	-	-	-	2	-
Oripää	1	-	-	-	-	-
Pöytyä	1	1	-	-	1	-
Tarvasjoki	-	1	-	-	-	-
Iniö	1	-	-	-	-	-
	43	30	5	14	27	3 yht 116

TAULUKKO Yölaulajien esiintyminen kunnittain vuonna 1980

TURUN LINTUTIETEELLINEN YHDISTYS RY:N TOIMINTAKERTOMUS

VUODELTA 1980

1. Hallitus

Turun Lintutieteellisen Yhdistyksen (TLY) hallitukseen kuuluivat vuonna 1980 seuraavat henkilöt:

Puheenjohtaja	Juha Vuorinen	(16/16)
Varapuheenjohtaja	Juhana Piha	(15/16)
Sihteeri	Sinikka Jalonen	(15/16)
Rahastonhoitaja	Arto Kalliola	(4/16)
Tiedotevastaava	Tapani Missonen	(12/16)
Jäsen	Päivi Jalava	(16/16)
Jäsen	Antti Karlin	(8/16)
Jäsen	Juha Kääriä	(2/16)
Jäsen	Rauno Laine	(14/16)
Jäsen	Timo Vuorisalo	(12/16)

Hallitus kokoontui vuoden aikana 16 kertaa, joista pöytäkirjoihin kertyi 224 pykälää (v. 1979 16 kokousta 216 §). Kokoukset pidettiin pääsääntöisesti Tornikadun kerhokeskuksessa. Hallituksen jäsenten lisäksi kokouksissa oli läsnä myös muitakin yhdistyksen jäseniä.

Normaalien yhdistyksen kokousten aiheuttamien järjestelykysymysten ja muiden juoksevien asioiden lisäksi hallitusta istutti alkuvuodesta useasti yhdistyksen talouteen liittyvät kysymykset. Vuoden 1979 hallituksen aloittaman aktiivisen talouden elvyttämishojelman jatkoksi hallitus laati itselleen pitkän-tähtäyksen taloussuunnitelman, jonka avulla yhdistyksen talous pyritään määrätietoisesti saattamaan entistä vakaammalle pohjalle. Toimintavuodelle asettamissaan taloudellisissa tavoitteissaan hallitus onnistuikin arvioitua paremmin. Talouteen oleellisesti liittyvä pönttömyynti teetti hallitukselle kevätkaudella huomattavasti töitä monilla käytännön järjestelyihin liittyvillä seikoillaan. Pönttömyyntivastaavana toimi tuloksellisesti Rauno Laine.

Syyskaudella hallitusta työllisti runsaasti Turun konserttisalissa 4.10. järjestetyn suuren luonnonkuvaillan suunnittelu ja toteutus. Tilaisuus läpiviettiin kiitettävästi. Merkittävä osuus illan onnistumisesta lankei osaltaan Suomen ICI Osakeyhtiölle, jonka myöntämä taloudellinen tuki mahdollisti yleensä tilaisuuden järjestämisen. Eräät yhdistyksen jäsenet uhrasivat pyyteettömästi vapaa-aikansa tilaisuuden järjestelyihin, josta heille suuret kiitokset. Kuvaillassa esiintyivät luonnonkuvaajat Kari Soveri ja Reijo Tallqvist ja tilaisuus keräsi konserttisaliin noin 900 varsinais-suomalaisista luonnonystävästä. Luonnonkuvaailta oli näkyvin yhdistyksen "Ympäristövuosi 1980" -teemaan liittyvistä tilaisuuksista.

10.3. yhdistys esitti Lintutieteellisten Yhdistysten Liiton hallitukselle vetoomuksen pesäkuvauksen rajoittamisesta maassamme. Vetoomuksessa toivottiin liiton ryhtyvän toimenpiteisiin lintujen pesäkuvauksen aiheuttamien haittojen torjumiseksi. Ehdottomana tavoitteena yhdistys pitää uhanalaisten lintulajien pesäkuvauksen kieltämistä. Lisäksi luonnonkuvaamisen suuntaamiseksi oikeaan suuntaan, tulisi LYL:n ja sen jäsenjärjestöjen pidättäytyä myös muiden pesäkuvien julkaisemisesta, ellei se ole tieteellisesti tarpeellista tai muuten biologisten ilmiöiden kuvaamiseksi välttämätöntä. Varsinais-Suomen luonnonsuojelupiiri lähetti samansisältöisen vetoomuksen Suomen luonnonsuojeluliitolle.

19.3. yhdistys antoi yhdessä Lintutieteellisten Yhdistysten Liiton kanssa vesipiirille tämän pyytämän lausunnon ruovikon talvikorjuun vaikutuksesta linnustoon. Lausunnossa mainittiin mm. ne vesipiirin alueella olevat merkittävät lintuvedet, jotka tulisi jättää ruovikon talvikorjuun ulkopuolelle, joko arvokkaan linnuston tai muun luonnonsuojelullisesti tärkeän syyn takia.

2. Yhdistyksen kokoukset

Yhdistys kokoontui kevätkaudella viidesti ja syyskaudella neljästi. Kokoukset pidettiin totuttuun tapaan Turun yliopiston tiloissa. Kokouksien yhteinen osanottajamäärä oli osanottajaluetteloiden mukaan 460 henkeä, joten kokousta seurasi keskimäärin 51 alan harrastajaa. Eniten väkeä keräsi vuoden viimeinen kokous, jossa yhdistyksen jäsenet Olli Arjamaa ja Rauli Lumio kertoivat kuvin ja sanoin Batumin matkastaan. Läsnä oli tällöin 64 lintuharrastajaa. Sääntömääräiset kokoukset pidettiin 14.4., 19.11. ja 15.12.

Kokouksissa kuultiin seuraavanlaiset esitykset:

- 28.01. Risto Lemmetyinen
"Kottaraiskannan viimeaikaisista muutoksista Suomessa"
- 25.02. Lasse Sammalisto
"Turun alueen ja Ahvenanmaan talvilinnusto"
- 14.04. Jouko Högmander
"Ympäristönsuojelusta Turussa"
- 13.05. Matti K. Pirkola
"Metsähanhen kaularengasmerkinnöistä saaduista tuloksista"
- 26.05. Yhdistyksen hallitus
"Audiovisuaalinen tietokilpailu"
- 04.09. Jouko Högmander
"Ahvenanmaa retkeilijän paratiisi?"
- 25.09. Kari Lahtela
"Lintuharrastajille pitämäni testin tuloksista"
- Juhani Karhumäki
"Kokemuksiani Kanadan linnustosta"
- 19.11. Leo Karlson
"Norjan Varangin niemimaan linnustosta ja retkeilypaikoista"
- 15.12. Olli Arjamaa & Rauli Lumio
"Matka- ja muistikuvia Batumista - 80.000 petolinnun reissulta 1980".

Yhdistyksen kokouksissa hyväksyttiin vuoden aikana uusia jäseniä yhteensä 62 (v. 1979 49), yhdistyksestä erosi 3 ja erotetuksi tuli 18 jäsentä. Myönteisenä seikkana on havaittava erotettavien ilahduttavan vähäinen määrä. TLY:n jäsenmäärä vuoden lopussa oli 336 jäsentä (31.12.1979 295), joten jäsenmäärä on edelleenkin vakaassa kasvussa.

3. Retket ja kurssit

Yhdistyksen kevätretki järjestettiin lauantaina 24.5. Porkkalaniemelle, jossa linja-autollinen turkulaisia lintuharrastajia sai seurata kohtalaisen voimakasta kevätmuuttoa. Mielenkiintoisimpina havaintoina mainittakoon parvi valkoposkikhanhia, yhteensä noin 3000 muuttavaa sepelhankea, kymmenen ristisorsaa ja alliahaaka-pariskunta.

Syysretki tehtiin sunnuntaina 28.9. perinteellisesti yhdistyksen toimialueelle, suuntautuen tällä kertaa kahteen eri kohteeseen, Sauvon Leiskun kalliolle ja Dragsfjärdin Lövon kalliolle. Osanottajat saivat itsekukin valita kummassa kohteessa halusivat seurata syysmuuttoa. Retkelle osallistui 37 yhdistyksen jäsentä.

Yhteistyö Turun kaupungin nuorisotoimiston kanssa jatkui myös toimintavuonna. Ympäristövuosi 1980 -teemaan liittyen järjestettiin kaupunkilaisille vuoden aikana peräti kahdeksan kurssia Arvinkadun kerhokeskuksessa ja yhdeksän retkeä. Kurseille ja retkille osallistui yhteensä yli 300 turkulaisista luonnonystävästä. Kurssien ja retkien vetäjinä toimivat yhdistyksen jäsenet Antti Karlin, Matti Valta ja Juha Vuorinen.

Vuonna 1980 järjestettiin nuorisotoimiston kanssa seuraavat kurssit ja retket:

- Talven luontokurssi 29.1. ja kurssin päätteeksi tehtiin 3.2. luontoretki Perniön - Kiikalan suunnalle.
- Pöllökurssi 25.3. ja pöllöretki Yläneen ja Mynämäen seuduille 29.3.
- Luonnonvalokuvauskurssi 1., 8. ja 15.4.. Kurssilaiset tekivät 18.5. kuvaretken Ruissaloon.
- Teeren ja metson soidinkurssi 22.4. ja 27.4. oli teeren ja metson soidinretki Kurjenrahkalle.
- Lintukurssi 5. ja 8.5. sekä 11.5. tehtiin linturetki Mietoistenlahdelle, Taivassalon Rantalanlahdelle ja Kolkanaukolle.
- Ruissalon luonto-kurssi 13.5. ja 18.5. luontoretki yhdessä luonnonvalokuvauskurssilaisten kanssa Ruissaloon.
- Lintukurssi 2. ja 9.9.. Kurssin linturetki suuntautui 14.9. Salon Halikonlahdelle, Perniön Strömman kanavalle sekä Sauvon Leiskun kalliolle.
- Kurki- ja karpalokurssi 30.9. ja 5.10. käytiin retkellä tunnetulla kurki- ja karpalosuolla Pöytyän Kontolanrahkalla.
- Joutsenretki Bromarviin ja Hangon lahdille 2.11.1980.

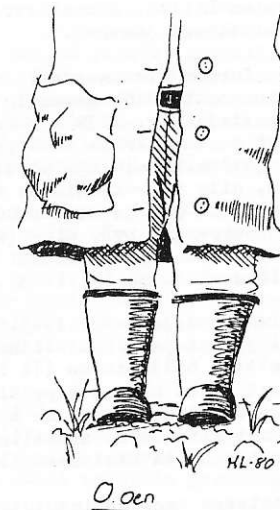
4. Pienryhmätoiminta

Yhdistyksen toimikuntien piirissä oli jäsenillä mahdollisuus toimia eri lintuharrastusaloilla. Yhdistyksessä toimivat vuoden kuluessa havainto-, kamera-, linnustonsuojelu-, petolintu-, projekti- sekä Jurmon lintuasematoimikunta.

Havaintotoimikunta kokoontui vuoden kuluessa yhdeksän kertaa. Havaintojenkeruujärjestelmä saatiin toimimaan sujuvasti - vuodenaikaiskatsaukset ilmestyivät aina ennen seuraavaa kautta Ukulissa. Toimintavuoden projektilajeina olivat metso ja kultarinta, joista kerättiin kaikki havainnot vuodesta 1970 alkaen. Projektijärjestelmästä saadut kokemukset todettiin hyviksi ja toimintaa päätettiin jatkaa ja tehostaa. Havaintotoimikunnan kokouksissa suoritettiin myös rariteettikomitealle tarkistettaviksi aiottujen havaintojen esikäsittely; näin pyrittiin välttämään lähettämästä RK:lle puutteellisia havaintoja, jotka tulisivat hylättyinä takaisin. Toimikunta esitarkasti viitisenkymmentä RK:lle tarkistettavaksi osoitettua havaintoa. Puheenjohtajana toimi Heikki Karhu.

Kameratoimikunnan toiminta keskittyi omien kuvien esittelyyn, keskusteluun kuvanoton tekniikasta, kuvan tekemisen tekniikasta, välineistöstä, materiaaleista sekä ennen kaikkea kuvauskohteista. Aktiivijäseniltä riitti kuvia ja keskusteluaiheita joka kokoukseen. Nähdyt kuvat muodostivat yleensä kokonaisuuksia tietyistä aihepiireistä ja olivat siksi paljon ns. hajalaukauksia antoisampia. Toimikunnan jäsenten kuvakertomuksia oli useasti vuoden aikana paikallisissa sanomalehdissä. Toimikuntaa veti Sakari Ekko.

Linnustonsuojelutoimikunta aloitti toimintansa vuoden alusta ja sitä lähti vetämään Antti Karlin. Toimikunta toimii hallituksen neuvoo-antavana elimenä kaikissa lintujen suojelua koskevissa asioissa. Se mm. valmisteleo viranomaisille annettavia lausuntoja lintujen ja yleensä luonnonsuojeluun liittyvistä asioista, laatii aloitteita ja suosituksia yhteysien ja yhdistyksen vaikutusvallan käyttämisestä lintujen suojelun tehostamiseksi ja laajentamiseksi sekä jakaa lintuihin ja luonnonsuojeluun liittyvää tietoutta. Näiden lisäksi toimikunta suorittaa linnustonsuojeluun liittyviä tutkimuksia, joista ensimmäiseksi valittiin metson ja teeren soidinpaikkojen kartoitus yhdistyksen toimialueella. Kartoitus suoritetaan yhteistyössä Varsinais-Suomen riistanhoitopiirin ja paikallisten luonnonsuojeluyhdistysten kanssa. Lisäksi toimikunta jatkoi LYL:n edellisvuonna aloittamaa kaakkurikannan selvitystä.

Petolintutoimikunta osallistui valtakunnalliseen koloissa pesivien pöllöjen pesintäselvitykseen. Paikallisina tutkimuskohteina olivat kana- ja varpus-haukka, joiden pesinnöistä kerättiin tiedot. Toimikunnan jäsenten toimesta julkaistiin Ukulissa yhteenvedot pöllöjen yhteiskuuntelusta keväällä 1979, kanahaukan pesintätuloksista edellisvuodelta sekä ruskosuhaukan esiintymisestä Varsinais-Suomessa 1970-luvulla (vuoden 1979 projektilaji). Toimikunta kokoontui vuoden aikana neljästi. Toimikuntaa johti Seppo Pekkala.

Projektitoimikunnan toimintaan otti osaa toistakymmentä yhdistyksen jäsentä. Toimikunta kartoitti talven 1979-80 aikana Vuoksenniskan alueen talvilinnuston. Alueen linnusto laskettiin ennalta sovittua reittiä kiertäen määräpäivinä. Tuloksista laaditaan yhteenvedo Ukuliin. Toisena tutkimuskohteena olivat Varsinais-Suomen yölaulajat, joiden määrä pyrittiin kartoittamaan mahdollisimman tarkasti. Yhdistyksen toimialueella on tällä hetkellä viisi pyävyä yölaulajalaskentareittiä. Toimikunnan vetäjänä Juhana Piha.

Jurmon lintuasematoimikunta kokoontui kolmesti asemanhoitaja Jouni Saarion johdolla. Syksyn kokouksessa kartoitettiin aseman senhetkiset puutteellisuudet ja laadittiin esiintulleista parannusehdotuksista suunnitelma aseman varustetason ja viihtyvyyden kohottamiseksi. Suurin yksittäinen menoerä aseman kohdalla muodostui kymmenen uuden rengastusverkon ostosta.

Yhdistyksen urheilutoiminta jatkui vireänä ja keskittyi jalkapalloon. Yhdistyksen jalkapallojoukkueeseen nousu TUPI:n C-sarjasta B-sarjaan sujui hienosti. Edellisuonnahan joukkue voitti C-sarjassa kaikki neljä otteluaan ja nousi siten lohkonsa voittajana B-sarjaan. Sama tyyli jatkui myös vuonna 1980. Joukkue keräsi kuudesta pelaamastaan ottelusta täydet kaksitoista pistettä ja selviytyi siten jälleen lohkonsa voittajaksi. Lohkovoitto tiesi nousua kovatasoiseen A2-sarjaan. Urheiluvastaavana ja samalla jalkapallojoukkueen kapteenina toimi Olli Arjamaa.

5. Lintuasema- ja tutkimustoiminta

Yhdistyksen jäsenet osallistuivat vuoden kuluessa useisiin valtakunnallisiin ja alueellisiin lintutieteellisiin tutkimuksiin. Valtakunnallisten tutkimusten suunnittelusta ja tiedottamisesta vastasi pääosiltaan Lintutieteellisten Yhdistysten Liitto. Alueellisista tutkimuksista taas yhdistyksen toimikunnat sekä yksittäiset jäsenet.

Korppoon Jurmon lintuasemalla suoritettiin ympäri vuoden lintujen rengastus- ja havainnointityötä. Asemalla kävi vuoden kuluessa noin 140 havainnoitsijaa tai rengastajaa (v. 1979 135 henkilöä). Havaintopäiviä kertyi kaavakkeille 235, mikä on uusi komea ennätys. Jos edelliseen lukuun lisätään vielä ne päivät, joilta havainnoita ei ole vielä ilmoitettu, mutta asemalla on kuitenkin oltu, niin vuorokausia on kaikkiaan noin 250. Heikoin miehitystilanne oli helmi- (14 pv) ja maaliskuussa (2 pv). Parhaiten asema oli taas miehityttynä touko- (28 pv), elo- (23 pv) ja joulukuussa (25 pv). Miehitys oli siten riittävää ympäri vuoden. Pisimmät lähes yhtäjaksoiset havaintojaksot olivat 18.4.-5.6. ja 19.11.-31.12.1980.

Kevään rengastusjakso 22.4.-5.6. oli hyvin katkonainen. Syksyn jakso 13.9.-7.10. oli lyhyt ja loppui liian aikaisin. Yhteensä vuoden aikana asemalla rengastettiin 6583 lintua (71 lajia). Määrä ylittää 1970-luvun keskiarvon. Runsaimmat lajit olivat hippäinen (1996 exx) ja punarinta (1909 exx). Myönteisenä seikkana voitiin kirjata turkulaisten lintuasemarengastajien lisääntynyt kiinnostus asemalla suoritettavaa rengastustyötä kohtaan. Vuoden kuluessa heitä kävi asemalla enemmän kuin parina edellisvuonna yhteensä !

Pohjoismaiseen vaelluslintututkimukseen Jurmo osallistui toisen kerran. Tiedot eri vaeltajista kerättiin asemakaavakkeilta ja rengastusvihosta ja toimitettiin Suomen aluevastaavalle. Vaelluslintuja havaittiin vuoden aikana erittäin niukasti.

Paikallisina tutkimuksina Jurmossa jatkettiin merisirritutkimusta ja kahlaajalaskentaa, joka on eräs mielekkäimmistä ja mielenkiintoisimmista tutkimuksista mitä saarella voi tehdä. Tarjoaahan Jurmo juuri kahlaajille edullisen sijaintinsa ja laajojen rantahietikoidensa ansiosta hyvän levähdyspaikan.

Havaintotoimikunta organisoii vuoden aikana kevät- ja syysmuuttohavaintojen sekä talvi- ja kesähavaintojen keruun. Valtakunnallinen yhteismuuttotarkkailupäivä oli 26.4., jolloin useat yhdistyksen jäsenet seurasivat kevätmuuttoa ennalta sovituilla paikoilla tietyn vähimmäisajan - näin saatiin tietoa muuttotouvoimakkuudesta. Yhteenvedon yhteismuuttotarkkailupäivän tuloksista TLY:n osalta laati LYL:lle LYL-aluevastaavamme Heikki Karhu.

Varsinais-Suomen soiden kolmivuotinen linnustotutkimus jatkui viimeistä vuottaan. Toimintavuoden aikana inventoitiin noin 50 suon linnusto. Yhteensä vuosina 1978-80 takseerattiin noin 100 suota. Soiden lokkilintuselvitys, joka oli yksi LYL:n vuoden 1980 tutkimusohjelmista, saatiin lähes täydellisesti suoritetuksi. Suolinnustotutkimusta ja lokkilintuselvitystä johti Antti Karlin.

Ruissalon linnusto laskettiin kevään ja kesän aikana yhteistyössä Turun yliopiston biologian laitoksen kanssa. Ennalta valittujen koealueiden linnusto selvitettiin kartoitusmenetelmällä, koko saaren tavalliset lajit ns. pistelaskentamenetelmällä ja linjalaskennoin sekä rantojen vesilinnut ja ruoikkolajit kaikki rannat samaan tapaan kiertäen kuin aiemmin vuosina 1969, 1972 ja 1977. Tutkimusta johtivat Esa Lehikoinen ja Kari Mäntylä.

Kevään aikana käynnistyi myös TLY:ssä lintuharrastajatutkiminto-toiminta, jota lähti vetämään Leo Karlsson. Tutkimuksen tarkoituksena on kohottaa lintuharrastajien lajituntemusta ja kritiikkiä omia havaintojaan kohtaan. Vuoden aikana järjestettiin kolme tutkintotilaisuutta, nimittäin 20.5., 17.9. ja 26.11.1980.

6. Arkistot

Lintuhavaintoarkisto

Arkistossa olevan tiedon määrä lisääntyi toimintavuoden aikana huomattavasti. Uusia havaintokortteja palautettiin vuoden kuluessa yhteensä noin 4000 kappaletta. Niiden kokonaismäärässä tapahtui kuitenkin vain noin 2000 kortin lisäys. Tämä johtui siitä, että vuoden aikana suoritettiin eri havainnoitsijoiden samasta yksilöstä tekemien havaintojen yhdistämistä yhdelle kortille. Toimenpide helpottaa huomattavasti korttien käsittelyä ja katsausten laatimista. Korttipöistuma oli siis noin 2000 korttia. Erityishuomiota kiinnitettiin vanhojen havaintojen keruuseen. Vuoden kuluessa käytiin mm. Palmenin arkisto läpi ja sieltä poimittiin kaikki yhdistyksen toimialueella tehdyt havainnot arkistolajeista, joskin osa havainnoista on vielä siirtämättä arkistokortteille.

TLY:n lintuhavaintoarkisto sisälsi vuoden lopussa noin 22.000 arkistokorttia. Tämän lisäksi arkistossa on varsin merkittävä määrä tietoa paperilla, lähinnä projektilajeista, joita ei aiotakaan siirtää arkistokortteille. Kuriositeettinä mainittakoon että vanhin TLY:n arkistossa oleva havainto on vuodelta 1787. Kyseessä on sininärhen pesintähavainto ! 1800-luvulta on useita kymmeniä havaintoja, esim. kattohaikara vuosina 1893 ja 1899 ja mustahaikara 1847. Mielenkiintoinen on myös havaintosarja ruisrääkän saapumisajoista Piikkiöön vuosina 1837 - 1855.

Arkistoa hyödynnettiin vuonna 1980 useita kertoja laadittaessa laji- ja rariiteettikatsauksia Ukuliin. Seuraavat lajit tulivat käsitellyiksi perusteellisesti: kaakkuri, katto- ja mustahaikara, haarahaukka, riekko, pohjantikka, kehrääjä ja koskikara. Lintuhavaintoarkistoa hoiti erittäin ansiokkaasti Juhana Piha apunaan Jarmo Komi.

Suoarkisto

Vuonna 1979 perustettu suoarkisto koostuu suolinnustotutkimuksessa saadusta materiaalista ja haastatteluin sekä lisäkyselyin saadusta aineistosta. Suoarkistoon on lintuhavaintojen lisäksi kerätty myös muita soiden luonnontilasta kertovia tietoja, kuten ojitukset, hakkuut, tiet, erikoiset kasvit. Toimintavuoden 1980 lopussa arkistossa oli tietoja jo noin 100:sta Varsinais-Suomen suosta. Suoarkistoa hoiti tarmokkaasti Antti Karlin.

Lintulehtiarkisto

Yhdistyksellä oli vuoden aikana vaihtoyhteydet 27:ään yhdistykseen ja niiltä saatiin Ukulin vaihtojulkaisuina vuoden kuluessa noin 70 alan julkaisua. Samoin puuttuvia vanhoja lintutieteellisiä julkaisuja pyrittiin hankkimaan alan yhdistyksiltä ja näin täydentämään oman arkistomme kokoelmia. Muutamat yhdistyksemme jäsenet lahjoittivat arkistoon vanhoja julkaisujen vuosikertoja, jotka otettiin kiitoksella vastaan. Arkisto käsitti vuodenvaihteessa kaikkiin noin 900 julkaisua, sekä koti- että ulkomaisia. Lehtiarkistosta, vaihtoyhteyksien hoidosta ja lehtikatsauksista vastasi Jarmo Komi.

7. Yhteydet

Yhdistyksellä oli yhteistyötä kaikkien Lintutieteellisten Yhdistysten Liiton jäsenjärjestöjen sekä muutaman LYL:n ulkopuolisen yhdistyksen kanssa. Pääasiassa yhteistyö käsitti lintutieteellisten julkaisujen ja havaintojen vaihtoa. Kanssakäymistä muiden yhdistysten kanssa tulisi lisätä huomattavasti nykyisestäään. Sopivia yhteistyömuotoja voisivat olla esim. yhteisretket, yhteistutkimukset ja -julkaisut, esitelmöitsijävaihdot, yhteiset kesäpäivät.

Turun kaupungin nuorisotoimiston kanssa oltiin yhteistyössä monin eri tavoin, useimmin lintukurseja ja -retkiä järjestettäessä. Toimintaa nuorisotoimiston kanssa pyritään tehostamaan tulevaisuudessa entisestään. Ympäristövuoden paikallistoimikunnassa TLY:n edustajana oli Antti Karlin. Totuttuun tapaan yhdistyksellä oli yhteistyötä myös Turun alueen koulujen luontokerhojen kanssa. Mm. Harry Lehto kävi esitelmöimässä lintuharrastuksesta ja TLY:n toiminnasta Eskelin koulun ja Museomäen koulun luontokerhoissa.

Lintutieteellisten Yhdistysten Liiton edustajistossa yhdistyksellä oli kuusi edustajapaikkaa ja liiton hallituksessa oli kaksi yhdistyksen jäsentä, nimittäin Antti Karlin toimi kärjestösihteerinä ja Rauli Lumio taloudenhoitajana. Lisäksi liiton julkaiseman lehden, Lintumiehen, päätoimittaja Esa Lehikoinen ja toimitussihteeri Jukka Salo ovat yhdistyksen jäseniä.

Suomen Lintutieteellinen Yhdistys (SLY) ja Helsingin Seudun Lintutieteellinen Yhdistys Tringa järjestivät yhdessä Helsingissä 22. maaliskuuta symposion aiheesta "Linnusto ja ympäristömuutokset". Tilaisuus sai runsaasti mielenkiintoa osakseen. Symposion jälkeen pidettiin LYL:n edustajiston sääntömääräinen kevätkokous, jossa TLY:n edustajista olivat läsnä Rauno Laine ja Juha Vuorinen.

23. maaliskuuta järjesti LYL Helsingissä puheenjohtajaseminaarin jäsenjärjestöjensä puheenjohtajille. Tilaisuudessa käsiteltiin varsin laajasti yhdistysten sekä liiton toimintaan liittyviä kysymyksiä. Yhdistyksen edustajina seminaarissa olivat puheenjohtaja Juha Vuorinen ja varapuheenjohtaja Juhana Piha.

22. marraskuuta järjestivät SLY ja Suomenselän Lintumiehet Ähtärissä pöllösymposion, jossa luotiin katsaus Suomessa tehtyihin ja tekeilläoleviin pöllötutkimuksiin. Seuraavana päivänä pidettiin LYL:n edustajiston sääntömääräinen syyskokous, jossa yhdistystä edustivat Rauno Laine ja Juha Vuorinen.

8. Julkaisu- ja tiedotustoiminta

Yhdistyksen julkaisema lintulehti Ukuli ilmestyi toista vuotta nelinumeroisena joukkojulkaisuna yhteissivumäärän ollessa 200. Kyseessä oli lehden 11. vuosikerta. Kirjoituksia riemukkaasti elävöittävää piirrosmateriaalia saatiin kiitettävästi jäsenistöltä ja valokuvaaliite julkaistiin numerossa 4. Lehden levikki ulkopuolisille kohosi edellisvuoden 29:stä tilaajasta 41:een tilaajaan. Jäsenten ja tilaajien lisäksi lehti postitettiin vaihtojulkaisuna 27 yhdistykselle. Ukulin päätoimittajana toimi määrätietoisesti Juhani Toukola.

Vuoden aikana lähetettiin yhteensä yhdeksän jäsentiedotetta yhteissivumäärän ollessa peräti 72. Normaalin kokouskutsujen ohella niissä tiedotettiin mm. toimikuntien työskentelystä, Jurmon lintuaseman toiminnasta, selvitettiin havaintoarkiston senhetkistä tilaa, julkaistiin lehtikatsauksia saapuneista lehtiutuuksista, välitettiin tutkijoiden pyyntöjä ja vetoomuksia sekä julkituottiin ajankohtaisia ja mielenkiintoisia lintuhavaintoja. Tiedotustoiminnasta vastasi Tapani Missonen.

Alkuvuodesta yhdistys julkaisi uusille jäsenille tarkoitetun 16-sivuisen yhdistyksen toimintaa esittelevän TLY-infon. Vuoden lopulla julkaistiin Hannu Rautasen ja Asko Suorannan perusteellinen yhteenveto Varsinais-Suomessa suoritetuista lintuvesi-inventoinneista vuosilta 1970-77. Julkaisussa esitellään lähes kaikki Varsinais-Suomen rehevät lintuvedet. Aineiston keruussa hyödynnettiin mm. yhdistyksen lintuhavaintoarkistoa. A5-kokoisia ja 60-sivuisia julkaisuja painettiin 200 kappaletta. Kaikille niille kunnille, joiden alueella olevia lintuvesiä julkaisussa käsiteltiin, postitettiin yksi kappale julkaisua.

Julkisia tiedotusvälineitä käytettiin hyväksi yhdistyksen periaatteiden mukaisen toiminnan tunnetuksi tekemisessä. Paikallislehdissä julkaistiin vuoden aikana jäsenten toimesta yli 70 luontoaiheista artikkelia, pääasiassa linnuista. 19.7. oli lauantairadion ohjelmassa haastattelu lintuharrastuksesta ja yhdistyksen toiminnasta. Samoin 16.10. oli alueradion ohjelma lintujen syysmuutosta, jossa yhdistyksen edustajat kertoilivat syysmuuton vaiheista. 13.5. oli Ruissalon kylpylähotellissa lomaileville sotaveteraaneille esitelmöimässä lintuharrastuksesta Juhana Piha.

9. Talous

Yhdistyksen talous perustui pääasiassa pönttömyynnistä, jäsenmaksuista ja kaupungilta saaduista avustuksista kertyneiden tulojen varaan. Yhdistyksen talous oli vuoden lopussa vakaalla pohjalla - lainoja ei ole tarvittu eikä minkään yksittäisen tulolähteen osuus ole ylittänyt kolmasosaa bruttotuloista. Jatkuvuuden takeena onkin usea samanveroinen tulolähde.

Kokoajan on mielessä pidettävä, etteivät suuretkaan tulot pysty peittämään tolkkuttomia menoja. Ukuli on yhdistyksemme suurin yksittäinen menokohde, mutta senkin osuus on vain runsaat 20 prosenttia kokonaismenoista. Ukulin, samoin kuin jäsentiedotteekin, kohdalla on painatuskustannusten nousu pystytty kattamaan myymällä entistä enemmän mainostilaa. Harkittu rahankäyttö on paikallaan jatkossakin, sillä lintuyhdistysten joukossa on turhan monta varoittavaa esimerkkiä yhden pramean numeron aiheuttamista päänsärystä.

Yhdistyksen jäsenmaksua ei ole tarvinnut nostaa neljään vuoteen. Jokainen jäsen pystyy vaikuttamaan jäsenmaksun kurissa pitämiseen. Mitä tunnollisemmin jäsenet maksavat jäsenmaksunsa, sitä helpompi on säilyttää maksu kohtuullisena. Jurmon kävijöiden on syytä muistaa, ettei asemamaksu ole mikään vitsi !

Hallituksen puolesta

Juha Vuorinen
puheenjohtaja

Päivi Jalava
sihteeri

Kunnianhimoisille kuvaajille

Kodachrome 25 diafilmi

Parhaimmillaan kun kuvaat kohteita, joissa valoa riittää. Sillä saat huipputeräviä, hyvän värisiä dioja. Luonnonkuvaajien suosikki erotuskykynsä ja värintoistonsa ansiosta.

Kodachrome 64 diafilmi

Ominaisuuksiltaan samankaltainen kuin Kodachrome 25 filmi, mutta suuremman herkkyytensä ansiosta, sopii kuvaamiseen huonommassakin valaistuksessa. Kodachrome filmien hintaan sisältyy kehitys ja kehystys.

Kodak Ektachrome 64 diafilmi

Sopii useimpiin kuvaustilanteisiin ulkona normaaleissa valaistusoloissa. Toistaa ihon värin luonnollisena, neutraalit harmaasävyt puhtaina. Erottaa hyvin toisiaan lähellä olevat värisävyt kuten punaisen ja oranssin.

Kodak valmistaa lukuisia filmejä myös ammatti- ja erikoiskäyttöön. Useat niistä on suunniteltu omaan, erityiseen käyttötarkoitukseensa kuten muotokuvaan, lehtikuvaan, ilmakuvaan, mikroskooppikuvaan, infrapunakuvaan jne. Nämä filmit vaativat käyttö- ja säilytysohjeiden tarkkaa noudattamista.

Kodak Ektachrome 160 keinovalodiafilmi

Kuvaukseen hehkulamppujen (3200°K) luomassa keinovalossa. Ektachrome 160 filmillä tallennat aitoja sisältä vallitsevan tunnelman. Loistoputkien luomassa valossa, salamakuvaus ja öisessä ulkokuvauksessa on kuitenkin parempi käyttää päivänvalotyypistä filmiä.

Kodak Ektachrome 200 diafilmi

Tällä filmillä voit kuvata huonommassakin valaistuksessa, kuten sumu- tai sateisällä tai iltahämärässä. Filmin suuren herkkyyden vuoksi voit käyttää lyhyttä suljinaikaa ja/tai pientä aukkoa. Sopii diakuvaajan yleisfilmiä lähes kaikkiin tilanteisiin.

Kodak Ektachrome 400 diafilmi

Tällä huippuherkällä filmillä tallennat vauhdikkaat tilanteet ja hämyisät kohteet. Laukaisuepäterävyden välttämiseksi voit käyttää erittäin lyhyttä suljinaikaa ja terävyysalueen pidentämiseksi pientä aukkoa. Merkittäviä ominaisuuksia etenkin pitkäpolttovälisellä objektiivilla kuvattaessa.

Kodak, Kodachrome ja Ektachrome ovat tavaramerkkejä.

OSOITEMUISTIO

TTY:n HALLITUS

Puheenjohtaja	Juha Vuorinen Terhotie 17, Tku 72	p. 361 238
Varapuheenjohtaja	Juhana Piha Kiinamylynkatu 5 A, Tku 50	13 694
Sihteeri	Päivi Jalava Linnunpääntie 4 A, Tku 84	355 127
Rahastonhoitaja	Rauno Laine Rauhankatu 9 B 43, Tku 10	304 562
Tiedotevastaava	Tapani Missonen Yo-kylä 23 A 3, Tku 51	371 489
Jäsen	Hannu Lahtonen Rakuunatie 42, Tku 72	366 559
Jäsen	Ari Laine Papinsaari, Tku 90	
Jäsen	Ilkka Rauvola Hämeenkatu 8 C, Tku 50	21 670
Jäsen	Janne Suomela Mestarinkatu 16 a C, Tku 81	358 312
Jäsen	Timo Vuorisalo Rättilänkatu 18 as. 3, Tku 84	356 436

JURMON ASEMANHOITAJA

tiedustelut, varaukset	Jouni Saario Yo-kylä 78 A 11, Tku 51	375 753
------------------------	---	---------

HAVAINTOARKISTO

arkistokortit

Juhana Piha
ks. hallitus

LEHTIARKISTO

lehtien lainaus, vaihtopyynnöt	Jarmo Komi Hämeenkatu 2 B, Tku 50	19 716
-----------------------------------	--------------------------------------	--------

SUOARKISTO

	Antti Karlin Hämeenkatu 2 B 26, Tku 50	23 385
--	---	--------

HAVAINTO-OIKIKUNTA

vuodenaikaiskatsaukset	Heikki Karhu Talikkokatu 6 A 2, Tku 54	371 942
------------------------	---	---------

RARITEETTIHAVAINNOT

tiedustelut, ilmoitukset	Olli Tenovuo Jaanintie 34 D 78, Tku 54	374 567
--------------------------	---	---------

KUOLLEET LINNUT

(ja muut eläimet)	Ari Karhilahti Turun Yliopiston biologian laitos Tku 50	645 775 tai 645 774
-------------------	---	------------------------

LOUKKAANTUNEET

<u>LINNUT</u> (ja muut eläimet)	Anja Eerikäinen	484 062
---------------------------------	-----------------	---------